Helyiségnagyobbitási jelentés.

Eberling és Ádám

PESTEN,

az uri- és korona-utcza szögletén,

A PANNONIAHOZ,

ezennel tisztelettel tudatják a nagyérdemü közönséggel, hogy azon rendkivüli részvét és bizalom következtében, melyet a t. cz. közönség részéről ezeddig élvezni szerencsések voltak, azon helyzetbe tétettek, hogy raktáruk helyiségeit jóval megnagyobbitták, s ez által még nagyobb választékosságu raktárt állithassanak a t. cz. közönség rendelkezésére. Raktárunk ezelött, ugy most is dúsan el van látva mindennemü valódi **rumburgi, hollandi, kreaszbör- és szileziai vásznakkal;** nagy raktárt tartunk továbbá **asztalteritékekből** 6, 12, 18 és 24 személyre, **vászonzsebkendőkből**, valódi angol és franczia **batisz-zseb- s törülköző-kendőkből, vászoncsinvat- és ágynemüekből;** találhatók továbbá raktárunkban szines **férfi-ing- és gazdasági kelmék, asztal- és ágyteritők, fehér perkálok, madapolan, batiszok és batisz-clair, angolshirting, zsinór- s piket-parketok és piket-terifők, alsó-szoknyak, amerikai bőr,** s más egyéb üzletünkbe vágó árucikkek, melyeket a lehető legjutányosb áron ajánlani ezennel szerencsénk van.

A vászonáruk valódiságaért jótállás biztosittatik.

Ajánljuk továbbá **kész fehér és szines ruhanemüekkel** dúsan ellátott raktárunkat, u. m. **szines férfi-ingeket**, darabját 2 ft., 2 ft. 25 kr., 2 ft. 50 kr., 2 ft. 75 kr. — 3 forintig; rumburgi vagy hollandi vászonból darabját 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5 ft., 5 ft. 50 kr., 6 ft., 6 ft. 50 kr., 7 ft., 7 ft. 50 kr., 8, 9, 10, 11—12 forintig. — **Himzett vászon-férfi-ingeket** 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 — 18 forintig a legfinomabbakat. — **Fehér chiffon** vagy **madapolan-férfi-ingeket** 2 ft., 2 ft. 25 kr., 2 ft. 50 kr., 2 ft. 75 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 krig. — **Férfi-gatyákat** rumburgi vagy kreaszvászonból, darabját 2 ft., 2 ft. 25 kr., 2 ft. 50 kr., 2 ft. 75 kr., 3 ft., 3 ft. 50 krig.

Hölgyek számára: **sima női-ingek** rumburgi vagy kanaszvászonból darabját 2 ft. 25 kr., 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr. — 5 forintig. — **Női-ingek hurokvarrással** 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5 ft. 40 kr. 6 forintig. — **Női-ingek hurokvarrással és himzett mellel**, darabja 7 ft., 7 ft. 50 kr., 8 ft. 50 kr., 9, 10, 11—12 forintig. — **Sima női-ingek** hollandi vászonból 3 ft., 3 ft. 50 kr., 3 ft. 75 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr. 5 ftig. — **Női ingek** hollandi vászonból a legujabb minta szerint készitve 4 ft., 4 ft. 50 kr., 4 ft. 75 kr., 5 ft., 5 ft., 5 ft. 50 kr., 6, 7, 8, 9, 10 forintig. 1072 (1—3)

☞ Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan fognak eszközöltetni.

A legnagyobb vászonruha-raktárban

váczi-utcza,

„Ypsilantihoz" Pesten,

kaphatók a legolcsóbb árakon és legnagyobb választékban mindennemü fehérnemüek férfiak, hölgyek és gyermekek számára,

ugymint:

20000 darabnál több **férfi-ingek rumburgi vagy hollandi vászonból** darabja 3 ft, 3 ft 25 kr, 3 ft 50 kr, 4 ft, 4 ft 50 kr, 5 ft, 5 ft 50 kr, 6 ft, 6 ft 50 kr, 7 ft, 8 ft, 10 ft, 12 ft.

10000 darabnál több **szines férfi-ingek** 1000 különböző mintában, régibb mintáju 2 ft, legujabb minták és legdivatosabban varrva 2 ft 50 kr, 3 ft.

Fehér pamut madapolan férfi-ingek 1 ft 75 kr, 2 ft, 2 ft 50 kr, 3 ft, 3 ft 50 kr.

Férfi-gatyák vászonból, magyar vagy félmagyar mintára 2 ft, 2 ft 25 kr, 2 ft 50 kr, 3 ft 3 ft 50 kr.

Női ingek rumburgi vászonból, simák 2 ft 50 kr, 3 ft, 3 ft 50 kr, 4 ft, 5 ft.

Női ingek rumburgi és hollandi vászonból himezve 4 ft, 5 ft, 6 ft, 7 ft, 7 ft 50 kr, 8 ft, 9 ft, 10 ft, sveiczi és franczia mellmustrával 4 ft, 4 ft 50 kr, 5 ft, 5 ft 50 kr, 6 ft, 7 ft.

Fiu-ingek vászonból 4 éves 1 ft 80 kr, 2 ft 10 kr, 6 éves 1 ft 85 kr, 2 ft 40 kr, 8 éves 2 ft, 2 ft 45 kr, 10 éves 2 ft 10 kr, 2 ft 65 kr, 12 éves 2 ft 40 kr, 2 ft, 90 kr, 3 ft 50 kr, 14 éves 2 ft 65 kr, 3 ft 15 kr, 4 ft 20 kr, 16 éves 3 ft, 3 ft 50 ft, 4 ft, 4 ft 50 kr.

Szines fiu-ingek 4 éves 1 ft 25 kr, 6 éves 1 ft 40 kr, 8 éves 1 ft 55 kr, 10 éves 1 ft 75 kr, 12 éves 2 ft, 14 éves 2 ft 10 kr, 16 éves 2 ft 20 kr.

Mindennemü **téli alsó mellények, nadrágok, harisnyák és egyéb téli czikkek** férfiak és hölgyek számára nagy választásban.

Főraktára a legjobb $3^1/_4$, 4 és 5 röf széles **amerikai krinolinoknak** fehér vagy hamuszin darabja 2 ft 50 krtól 6 ftig, vörös 5 fttól 8 ftig.

Szines alsó szoknyák legfinomabbak, darabja 6 ft. 50 kr., 7 ft., 7 ft. 50 kr.

Ferstel orvos **tyukszem-irtószere** egy üvegecske 50 kr.

És sok egyéb kész fehérnemü czikkek, melyekről az árjegyzék kivánatra bérmentesen elküldetik.

Továbbá ajánljuk nagy raktárunkat **rumburgi, hollandi, irlandi, kreasz- és bőrvásznakban** a legolcsóbb gyári árakon.

Vászonzsebkendők tuczatja 3 ft, 3 ft 50 kr, 4 ft, 4 ft 50 kr, 5 ft, 5 ft 50 kr, 6 ft, 7 ft 50 kr, 8 ft, 9 ft, 10 ft, egész 20 ftig.

Törülközők tuczatja 6 ft, 6 ft 50 kr, 7 ft, 8—16 ftig.

Szines ágyi kanavász vége 9 ft, 10 ft, 11 ft, 12 ft, 13—16 ftig

Valóságos vászon-asztalnemü.

Asztalkendők tuczatja 5 ft 30 kr, 6 ft 20 kr., 6 ft 60 kr, 7 ft 50 kr, 8 ft, 9 ft.

Abroszok minden nagyságban hat személytől 24-ig. **Asztali készletek** 6, 12, 18 és 24 személyre. Legjobb minőségü **kötő-ezérna** csomója 1 ft 20 kr, és 1 ft 60 kr.

Nagy választás **ágyteritők, pique és tricot-paplanokból, kávés-kendőkből** és minden e nembe vágó czikkekből.

Raktárunkban vett czikkeknél nagy előnyül szolgál az, hogy minden megvett, az árjegyzéssel ellátott czikk 14 nap alatt nemcsak kicserélhető, hanem egyszersmind ki nem elégítési esetben az ár vissza is adatik.

Szállitások minden irányban, az ár előleges beküldése mellett vagy utánvétellel gyorsan és legjobban eszközöltetnek, ugyszinte mindennemü megrendelések mustra szerint leghamarább elkészittetnek.

1066 (1—6) **Kollárits József és fiai.**

200,000 ezüst forint

a legszerencsésebb esetben csak 6 o. é. forintért.

Már folyó hó 24-én és 26-án

kezdődik a szabad Frankfurt város által felállitott s biztositott legujabb

nagy pénzsorsjáték húzása.

14,800 nyeremény közt következő főnyeremények találtatnak, s föltétlenül megnyeretni fognak, u. m. **200,000, 100,000, 50,000, 30,000, 25,000, 20,000, 15,000, 12,000, 10,000** stb. forint.

Minthogy az állam ezen pénzsorsjáték egész vezetését magára vállalta, s a számok mindegyike különbség nélkül a húzás folyama alatt okvetlen sorsolás alá kerülendnek, s hivatalos sorshuzási lajstromok által ingyért fog igazoltatni, mi kétséget sem szenved, hogy ez által a t. résztvevőknek minden tekintetben a legnagyobb előny és biztositék nyujtatik.

A kormány pecsétjével ellátott, s az állam által kibocsátott

1 egész eredeti sorsjegy ára 6 ft.
Fél eredeti sorsjegyé . . . . 3 ft.
Kétnegyed sorsjegyé szintén 3 ft.

Közelebbi felvilágositást a játékterv tartalmaz, s továbbá azon rendkivüli előnyökre, melyeknek tudása a legnagyobb fontossággal jár, — az illetők ugy fognak figyelmetessé tétetni, hogy ha a megrendelések a pénzösszeg hozzácsatolása mellett, minélelőbb s közvetlen az alulirottakhoz intézteknek.

L. Steindecker-Schlesinger,
bank- s pénzváltó-üzlete mainai Frankfurtban.

A sorshuzási lajstromok és pénznyeremények a történt huzás után azonnal meg fognak küldetni. 1069 (2—7)

EPERFA.

600 darab 17 éves eperfa ez évi selyemtermelésre bérbe kiadandó. Szó- vagy irásbeli értesitést szerezhetni Hontmegyében, Tásán **Raizer József** helybeli gazdatisztnél, utolsó posta **Ipolyság.** 1061 (2—3)

☞ **Friss** ☜

VETŐMAGVAK,

ugymint:

Lóhere, valódi franczia és magyar luczerna.
Lóhere, stájer vörös.
Réti here, fehér hollandi.
Vadócz (Raigras), angol, franczia olasz, belföldi.
Réti csibehúr (Spörgel).
Baltaczim (Esparcet).
Czukor- és takarmány-czéklarépa.
Tarló-répa.
Bükköny, mohar, nyári- és őszi-repcze.
Tavaszi-buza és rozs.
Pohanka.
Mezei komacsin (Timoteusgras).
Burnótfű (Pimpinella).
Akáczfa-magvak és más magfajok.
Marhasó és trágyasó.
Olaj-pogácsa.
Szappangyökér, vagdalt és őrlött.
Gabona-zsákok és **gyékények.**
Gép-olaj.
Angol patent-kocsi- és gépkenőcs.
Fekete labföld virágokhoz.

☞ Jó minőségben és jutányos áron kaphatók:

Halbauer G. János
kereskedésében Pesten, király-utcza 5. sz.
954 (11—0)

Fristöltésü keserüviz

a budai Rákóczi-ásvány-keserüsó-forrásból.

Kapható Buda-Pest minden fűszerkereskedésben s a nagyobb tartományi városokban.

Ezen budai Rákóczi-ásvány-keserüviz, mely a kir. magyar orvosi egyetem műtermében pontosan megvizsgáltatván, egy bécsi font (32 lat = 7680 szemer) viz 370,773 szemer szilárd alkatrészeket tartalmaz, mely közt 154,2720 szemer kénsavas magnesia találtatik, hogy ha tehát a kénsavas magnesia tömege jegeczesitett állapotban számitva kinyomatik, akkor egy bécsi font viznek tartalma 316,259, azaz $1^1/_4$ lat 16 szemer jegeczesitett kénsavas magnesia (keserüsó). — Összehasonlitván tehát ezen vizet, annak sógazdag tartalmát tekintve, — az országban eddig ismert s a kereskedésbe hozott hasonnemü ásványvizekkel, — mindenecetre a budai Rákóczi-viz a legerősb ásványvizek közé tartozik, s a betegségek mindazon nemeiben használható, melyekben a püllnai, saidschüczi s minden más egyéb hasonnemü keserüvizek hathatósnak bizonyultak be, azon különbséggel, hogy a budai Rákóczi-forrásból fölülmulhatlan sógazdag tartalmánál fogva sokkal kevesebb adag kivántatik a gyógysiker elődézésére.

Pest, aprilis hóban 1865.

Loser Péter,
a budai Rákóczi-keserüforrás tulajdonosa.
Pesten, Erzsébet-tér 1. sz. a.

1076 (1—3)

Társaságí utazás Bécsbe

a Semeringen és Mürzzuschlagon át

egész a stiriai határig.

Egyike a legérdekesb kéjutazási vonatoknak, melyek évek óta a t. cz. utazóközönségnek alkalmul szolgálnak, kevés költséggel mindazon élvezetekben részesülhetni, melyeket egy tourista magának csak szerezhet.

Ezen vonat **Pestről f. évi aprilis hó 30-án** indul meg, s 200 személyre van tervezve; az utas ez alkalommal azon kiváló kedvezményben részesittetik, hogy Bécsváros minden nevezetességeit, intézeteit, telepitvényeit megszemlélheti, s május 1-én a székházban ünnepélyein s különösen az oly hires prater-kocsizásnál is jelen lehet; május 3-án következik a minden kényelemmel ellátott regényes utazás a Semering és Mürzzuschlagon keresztül.

Ezen vállalat — ugy hiszszük — nem igényel további magasztalást; az eddig bejegyzettek száma eléggé bizonyitják, hogy a tervezett vállalat a t. cz. közönség ohajtásival találkozott. — Az ezen menetre kiadott jegyek egy egész héten át bármely vonatra használhatók, s annak ára az oda- és visszautazásra **a II. osztály 17 ft. 50 kr., a III. osztály 11 ft. 90 kr.**

Bejegyzések elfogadtatnak alulirottnál s **Szemek** és **Mayer** uraknál (ezelőtt Medetz József) **aprilis 19-ig**, a viteléér fele részének lefizetése mellett.

Grün S. és Grünhut,
vállalkozók, 3 korona-utcza 10-dik szám alatt.

1064 (2—2)

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1865 (egyetem-utcza 4-ik szám alatt).

17-ik szám. **Tizenkettedik évfolyam.**

Vasárnapi Ujság.

Pest, aprilis 23-án 1865.

M. N. MUZEUM KÖNYVTÁRA

☞ **Előfizetési föltételek 1865-dik évre: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt**: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft. ☜
Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Félévre 3 ft. — **Csupán Politikai Ujdonságok**: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

☞ Hirdetési díjak, a **Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat** illetőleg, 1863. november 1-től kezdve: Egy, négyszer hasábzott petit sor ára, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 10 krba háromszor- vagy többszöri igtatásnál csak 7 krba számittatik. — Külföldre nézve kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad, **Hamburg és Altonában: Haasenstein és Vogler. — M.-Frankfurtban: Otto Mollien és Jaeger** könyvkereskedése; **Bécsben: Oppelik Alajos. — és Pesten: a kertész-gazdászati ügynökség is.** Józseftér, 14. sz. a. Bélyeg-díj, külön minden igtatás után 30 ujkr.

Dante Alighieri.

(1265—1321.)

A hirlapok telvék azon előkészületek leirásával, melyek által a művelt világ az olasz nemzet legnagyobb költője, Dante *hatszázados* születési évfordulóját a jövő május hó közepén Florenczben megünnepelni szándékozik. Dante világra szóló költői szellemének hatása régen tulszárnyalta hazája határait, az ő művei régen közvagyonná lettek; illő tehát, hogy az egész művelt világ ez ünnepélyes alkalommal a nagy szellemnek meghozza hódolati adóját. Mint tudjuk, az ünnepélyre a magyar tud. Akademia is elküldi képviselőjét, s örömmel látjuk ez esetből is, hogy a mi az általános európai műveltség érdekeit mozgásba hozza, az a mi sokáig elzárt viszonyainkat sem hagyhatja többé érintetlenül. S addig is, mig a florenczi nagy ünnepekről a részletes tudósitásokat s az ünnep hőse nagy szellemének részletesb méltánylását olvashatnók, szükségesnek látjuk, egyelőre a nagy férfiu életének fő mozzanatait olvasóink emlékezetébe visszahozni.

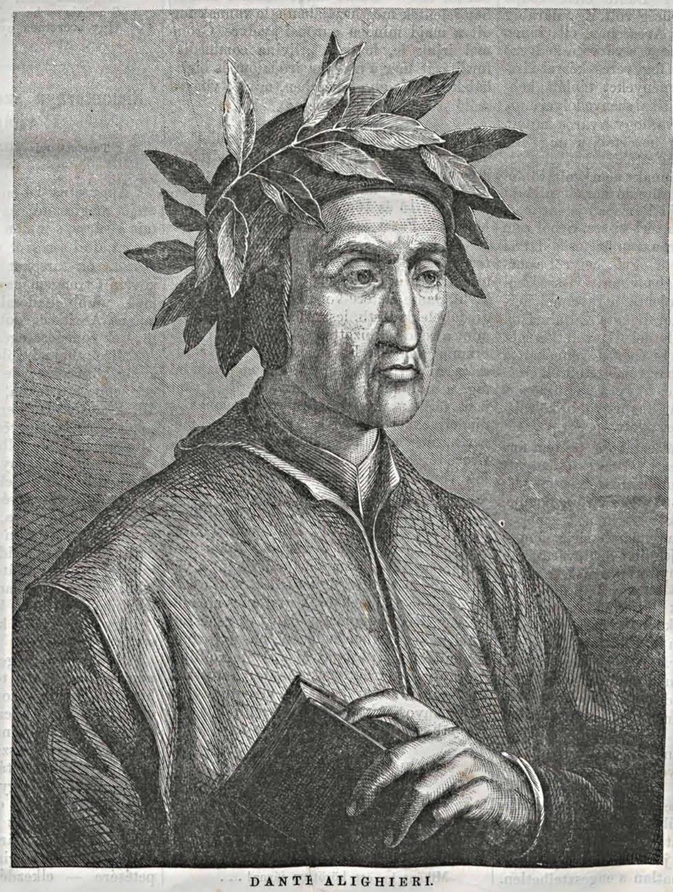

DANTE ALIGHIERI.

Dante vagy Durante az ős Alighieri nemzetségből származott s 1265. máj. 27-kén Florenczben született. Hogy gondos nevelésben részesült, azt életirataiból ugyan nem tudhatni, de müveiből világosan kiolvasható. A költői alakitási tehetség a költővel ugy születik, de a tudomány a nevelés vivmánya. Hogy Dante már fiatal korában jóval tulhaladta ismereteivel kortársait, ezt csak annak köszönheté, hogy kitünő nevelésben részesült a szülői házban. — A legnevezetesb fordulópont Dante életében a szép Portinari Beatrice iránti hajlama volt, mely idő folytán viharos szenvedélylyé növekedett s csupán a virágzó hajadon rögtöni halála által szünt meg. Az élet viharai edzik a férfiu jellemét s Dante lelke is nagy rázkódáson ment keresztül szerelme tárgyának elvesztése által. Megsebzett szivéből fakadt amaz örök időkre szóló dalforrás, mely a késő utókort még ma is elragadtatásba hozza. Fájdalma határos volt az őrültséggel, s lelke és képzelete egész erejével csüggött a Portinari család sirboltjának ama csendes koporsóján. A nagy szerelmet nagy fájdalom követte s a két érzelem együtthatása teremté ama költeményeket, melyek még ma is Italia büszkeségét s a művelt világ legnagyobb müélvezetét képezik. Barátai aggódni kezdének Dante életeért, s hogy megmentsék

a kedélybeteg költöt, rábeszélték, hogy nősüljön meg. Dante engedelmeskedett, de a következés megmutatta, hogy vannak emberek, kik életökben csak egyszer képesek szeretni. Donati Gemma nejévé lön, de a házasság a legszerencsétlenebb volt, nem csak a nö hibájából, hanem leginkább azért, mert Dante nejét nem szeretheté a férfiui méltóságával nem tartotta megegyezőnek, hogy a nőt oly érzelmekkel ámitsa, melyek nem voltak valódiak. Utoljára is az lett vége e mesterséges viszonynak, hogy, késön bár, de teljesen felbomlott s férj és feleség elváltak, ámbár e házasságból hat gyermek született.

A családi életben nem találván fel szerencséjét, Dante a nyilvános élet piaczán keresett kárpótlást. Florencz szülövárosában a legfőbb polgári tisztségeket érte el, de minél inkább emelkedett, annál mélyebb lett alatta az örvény, mely elnyeléssel fenyegette. A florenczi köztársaságban akkor a guelfek és ghibellinek harcza dult s Dante mint politikus a guelfekhez tartozott, s minden befolyását felhasználta, hogy az ideegeneket, kik vagy a pápa zsoldosai, vagy franciák és németek voltak, a kis respublika köréből eltávolitsa. S midön mégis az idegenek emelkedtek tulsulyra, Dante egész pártja, a guelfek (a fejérek, *bianchi)* kiüzették a városból s öt magát a ghibellinek (feketék, *neri)* számüzetésre s javainak elvesztésére itélték.

Ez időtől kezdve Dante élete csupa viszontagság és keserüség volt. Egy darabig Florencz közelében Arezzoban élt, innen nézve a dolgok folyását s várva a kedvező alkalomra, hogy bár fegyveres kézzel viszszatérhessen. Hiu reményeket táplált keblében. Elleneinek politikai szenvedélyei annyira fel voltak izgatva, hogy a város kapuit előtte ismételt izben bezárták, s mig élt, soha többé fel sem nyitották.

A zaklatott férfiunak nem volt többé nyugta s egy helyen állandó maradása. Majd Veronába ment, majd Párisban jelent meg, majd ismét Veronába tért vissza. Sehol sem talált nyugalmat, mert a számüzetés fájdalma égette kebelét s üzte öt egyik helyről a másikra. Végre Ravennába vonult vissza, hol Guido Novello da Polenta, a ravennai herczeg, vendégszeretettel fogadta s oltalmazta. A sokat hányatott életnek itt vetett véget a halál 1321. szept. 14-én s Ravennában a minoriták templomában temettetett el. Ezen szerzetes rend érdeme, hogy a sorsüldözött férfiunak, Olaszország legnagyobb költőjének, végső nyughelyet adott.

Az idök hamar változtak; a szellem forradalma bekövetkezett. Dante elhagyott sirját fölkereste az utónemzedék, s már 60 évvel későbben (1383) Bernardo Bembo, velenczei patricius, kötelességének ismerte, hogy Olaszország nagy fiának sirját fényes márvány-emlékkel jelölje. Szülövárosának Florencznek is megnyiltak szemei. A város polgárai, kik Dantét számüzték s üldözték, most visszakivánták Ravennából tetemeit, miket azonban nem kaphattak meg; arczképét nyilvános helyen kiállitották s a kultus annyira fejlödött irányában, hogy a közpénztárból fizetett tudósokat tartottak, kiknek nem volt egyéb dolguk, mint hogy kizárólag a nagy költő müveinek magyarázatával foglalkozzanak s azokból nyilvános felolvasásokat tartsanak.

A mi Dante egyéniségét illeti, életirói különösen kiemelik ingerlékenységét, mit viszontagságos élete eléggé kimagyaráz; máskülönben dicsérik igazságos jellemét, a mi mindenkor kitünt, a hol pártszenvedély nem keveredett a játékba. Csak politikai ügyekben volt hajthatlan s engesztelhetlen.

Dante müvei: számos kisebb lyrai költemény, miket maga gyüjtött össze; a versből s prózából álló „*Vita nuova*“ (Uj élet), mely Beatrice iránti szent szerelmének lángoló leirását képezi. 1310—1313 közt irta „*Monarchia*“ czimü könyvét, melyben egy oly állam eszményét igyekszik felállitani, a hol valódi szabadság és boldogság lehetséges volna. Örökidőkre szóló legnagyszerübb müve, a: „*Divina commedia*“ (Isteni szinjáték), ez valódi nemzeti szentsége Olaszországnak. E költemény három részre oszlik, ezek: a pokol, a purgatorium és paradicsom, a kath. vallás tanai szerint e három tartózkodási helye a lelkeknek, midön az emberi testet elhagyták. A költeményben a költő e három tulvilági országot járja be s az itteni titkok szemlélése által lelket s kedélyt mintegy megszentesit. Hü kinyomata e költemény az akkori idök külső s belső életének, gondolkodásmódjának s bölcsészetének, mely a véges emberi élet sötétjéből rendithetlen hittel tör az örököt ragyogó fényéhez. Mint a mennydörgés szavai, ugy hangzának az intések, miket romlott korához intéz, s mint egy próféta látományai ragadnak el magukkal a paradicsom gyönyöreinek leirásai. — Bár az olasz irodalom első kezdetébe esik költői időszaka, Dante nyelve bátor, biztos és egyszerü; életfrisseség ömlik minden szóból, minden képből, ugy hogy azonnal kiérzik, hogy itt minden a szivnek egy soha nem nyugvó, kiapadhatlan gazdag forrásából tör elő. — Dante müvei számos kiadásban jelentek meg hazájában s le vannak forditva majd minden európai nyelvre. Örömmel irjuk le, hogy a „Divina commedia“ forditását már a magyar irodalom is birja; habár nem is oly tökélyben, mint e világra szóló szellem megérdemelné.

A Dante-ünnep, a nagy költő születésének hatszázados évnapja, mint mondtuk, a jövő május hónapban fog megtartatni Florenczben. Az ünnepélyre kitüzött napok, május 14-15 és 16-a. A Santa Croce-téren a költőnek Pazzi szobrász által készitett kolosszális szobra fog lelepleztetni. A tervezett tér épitészeti tekintetben egyike a legszebb téreknek s az ünnepély napjain meg azon kivül, Dante életére vonatkozó jelvényekkel, diadaljelekkel stb. lesz diszitve. Általában, mint a rendező bizottság által kiadott programm mondja, Florencz valamennyi utczája, a merre az ünneplö menet haladni fog, a tudomány s müvészet terén kitünt jeles férfiak szobraival, emlékoszlopokkal s diadalivekkel lesz telve. Az ünnepélyes meneten, mely a főutczákon keresztül a Santa Croce-térig az emlékszobor leleplezéséhez fog vonulni, Olaszország minden részéből külön zászlók alatt számtalan küldöttség fog résztvenni. Ez lesz mintegy fénypontja az ünnepélynek. Különben a kitüzött három napnak is megvan külön programmja. Az első napon (máj. 14-én) a város nagyszerü kivilágitása lesz, s a köztéreken zene- és énekkarok nyilvános előadásai. A második napon irodalmi és zenészeti akademiák. A harmadik napon nyilvános népmulatságok; azonkivül a Dante-kiállitás megnyitása s régiségek tárnata; müvészeti és virágkiállitás; képtárak megnyitása, a tudományos Akademia rendkivüli közgyülése stb. stb.

Emlékezés ajámra.

Szelid csönddel ha jő az este,
El-elszáll lelkem a sirra, —
Mint egy sötét felhő, — s felette
A hála könyét elsirja . . .
S a jó apának szellen-árnya, —
Miként ha ott körötem járna! . . .

Oh látlak én! — előttem áll még
Az arcz, — e tükörtiszta lap, —
Melyen nem volt sem folt, sem árnyék:
Mit rá a bün salakja rak . . .
Egy árnyék volt csupán: mit rája
Lehelt a sors zugó viszálya. —

Küzdelmes volt a pálya néked,
Még sem hozott fénylő babért . . .
Az élet-gond redőzte képed,
Munkálva hűn családodért . . .
Rakott a sors terhedre terhet,
Mondván: ez mind tied, emeljed! —

Ki tudja, hány csalódás ére,
Megtépve szép reményidet? —
Hányszor csordult ki szived vére
Ármány és cselszövény felett? —
Hányszor léptél, hol nyilt a rózsa,
Virág helyett — mérges kigyóra! . . . .

Ihlett ajkad hányszor hirdette
A hitet, a gondviselést:
Egy lávának állván felette,
Mely volt — a kétségbeesés? —
S bár benn a lélek sirva égett,
Mosolygni láttunk még is téged! —

Nem is bántad, hogy jött az óra, —
— Egy bántott csak: a kis család —
Készen voltál az indulóra,
Testvérül nézve a halált . . .
Hiszen, mi zuzva, veszve itten:
Kereste lelked égi hitben! . .

* * *

Mi szép nekem még most az élet,
Pihenve a hű kebelén,
S mit elvisznek a szálló évek:
Meghozza ismét a remény! . . .
S mégis — ha a jövőbe nézek,
Ugy szeretnék nyugodni véled! . . .

Ilyés Bálint.

Simontornya szerepe a kuruczvilágban.

Történeti rajz THALY KÁLMÁNTÓL.

(Folytatás.)

Augusztus 24-én éjjel Heister minden erejét megfeszité; egymásután küldé csapatait a várra, s midön azok Hellepront és kuruczai által a résről véres karddal vágattak vissza, sok társokat a vár árkaiban s a rés kövein fetrengeni hagyván: Heister megint más, ujabb hadoszlopokkal kisértett rohamot. A riadás, dob-trombita-lárma, sürü lövések ropogása egész éjjel zenge.

Mire a hajnal földerengett: vérben lelé a vár környékét; de a kurucz zászló még ott lengett a fokon, s a kurucz vitézek ott álltak alatta. Heister komoran vonta vissza sokat vesztett, megroncsolt hadait táborába. Elhatározá, hogy félben hagyja az ostromot, s elszáll Simontornya alól, mint 1708-ban Érsek-Ujvárnál cselekedte.

Azonban a várvédők is annyira meg valának már bágyadva, s az éji véres rohamok visszaverése folytán annyira megfogytak: hogy Hellepront, midön köztük reggel hadiszemlét tartott: átlátá, miszerint a legközelebbi átalános rohamot („General-Sturm“) már nem lesz képes kiállani.

Igy álla mind a két fél megcsüggedve, s várva a jövendöt.

Heisterhez reggel, midön már-már kiadná a parancsot a tova-indulásra, Bécsből hirnök érkezik, azon tudósitással, hogy a császár hada a francziák ellen nagy diadalmat aratott: De Saint-Dornik (vagy Tornac) várát Flandriában szerencsésen megvevé. Az örömhirrel Heister táborát felvillanyozandó: megparancsolá, hogy a győzelem örömére valamennyi ágyuját egyszerre löjjék ki.

S ime, a mint az egetrázkódtató dördülés elhangzott, a vár falára egy kurucz dobos álla, s a császáriak nem csekély meglepetésére — elkezdé a *chamade*-ot verni.

Egyszersmind fehér zászlóval ki, alkudozandók a vár feladásáról, a miről a bennlevők eddigelé hallani sem akartak volt.

A mint ugyanis a várbeli kuruczok a császáriak nagy lődözését meghallották: nem tudván okát, azt vélék, az a jel az *átalános rohamra.* S miután ennek ellenállani már sem elég emberök, sem elég erejök nem vala, nem akarák bevárni, hanem alkut inditának.

Heisterben most feltámadt régi dölyfössége. A kijövö követséget kevélyen fogadá, s azon szomoru válaszszal küldte vissza; alkunak immár helye nincs; — adják meg magukat az ő szabad tetszésére, kegyelmére. — De már ebbe mégsem egyezének bele. Ujabb követség indult ki, Heister is engedett, és végtére ebben állapodának meg:

A várörség fegyvertelenül ugyan, de szabadon elvonulhat hazájába, mindazáltal előbb hitet tesz le, hogy Rákóczy mellett többé nem harczoland. A tisztek kössza huszan — a főbbek — foglyul maradnak. Heister hittel kötelezi magát, hogy a város lakosságát le nem gyilkoltatja, sem vagyonát prédára nem hányja.

Igy adatott fel Simontornya vára, 1709. augusztus 25-kén.

Heister a hősies védelem miatt, mely neki oly sok áldozatába került, s a melyet ő „büntetésre méltó makacsság“-nak neveze vala: annyira föl volt gerjedve Hellepront és Palkovich — mint legfőbb vitézek — iránt, hogy rabságukkal meg nem elégedvén, sanyargatni is akará öket; azért kezeiket, lábaikat menten sulyos bilincsekbe vereté. — A 20 főtiszten kivül a többieket ugyan szabadon bocsátá: de a szerződés másik pontját már nem tartotta meg. Megfeledkezvén letett hitéről, az ártatlan lakosságnak minden vagyonát zsákmányra veté, söt kevésben mult, hogy az e miatt panaszt tevőket fel nem konczoltatta. Az emlitett egykoru imakönyvben olvassuk a következő 1710-ik évről — midön a vár mégegyszer kurucz kézre került, — ezen 1709-iki várfeladási eseményekre vonatkozólag:

„Csak hallani is irtóztak az messzünnen valók: az minémü kegyetlenül orditottak a Básámnak bikái az elmult idén miellenünk, és nem is nyugodhatának az mi életünk háborgatói, mig az rettentelen kénköves tüzbüz között fellobbant nagy haraggal rajtunk erősödvén: ezt az erősséget magoknak nem foglalák. És bátor (bár) vagy erős hitre jöttenek légyen is bé ide közinkben: *az szövetségről midazáltal tudva elfeledkezvén, mindent felprédálván zsákmányra vetének;* kicsiny mulék el benne, hogy az adott keresztyéni hitet hátravetvén, mind az csecsszopó ártatlan kisdedekig egy halomban fel nem konczoltak bennünket. Gyalázatos rabságra elvivék közülünk elöljáró tiszteinket, kik közül némelyek vérekkel piaczot kárhozatossan festettek, a többit mind ez ideig sanyarú hosszas rabsággal terhelnek. És bátor nagy nehezen meghagyatott akkor minékünk a mi életünk: annyira elnyomattattunk a külömb-külömbféle sarczoltatással, hitünk s igaz vallásunk gyalázásával, hogy kerestük s okszor a halált.“

(Vége köv.)

Az első ülés a m. tud. akadémia uj palotájában.

Holnap, april 24-én szándékozik az akademia első ülését tartani gyönyörü uj hajlékában, melyet számára rövid négy év alatt e sokat látogatott haza fiainak lelkesedése s áldozatkészsége emelt. Az épület még nincs egészen készen, s még egy kis időre s talán egy kis áldozatra is lesz szükség, mig e monumentalis épület teljes befejezését jelenthetjük: de hálákat kell adnunk a gondviselésnek, mely megengedé, hogy végre elmondhassuk, mikép a tudománynak nálunk is háza van s nem lesz többé kénytelen, alárendelt zsellérként szorongani vagy a bujdosás bizonytalan sorsában osztozkodni. A tudományos törekvések ezen öszpontositása után fog lehetni csak nagyobb követelésekkel fellépni a hazai tudományosság képviselői iránt, s azon meggyőződés él keblünkben, hogy e fényes központ nem csak nagyobb ösztönt fog nyujtani a tudományos törekvéseknek, hanem az onnan kilövelő sugarak éltetőleg s termékenyitőleg fognak hatni a haza legtávolabb szellemi mozgalmaira is. S a polgárisodás utján nálunk ismét egy nagy lépés történt előre.

A Vasárnapi Ujság a lefolyt négy évben több izben közlötte az akademiai palota pályaterveit, az elfogadott s módositott terveket, s kimeritő, hosszabb czikkekben ismertette az épület külalakját s belső berendezését. Elég legyen ezuttal e közleményekre utalni szives olvasóinkat. Azon körülmény, hogy a belső elrendezés még nincs teljesen befejezve, különösen, hogy a nagy közönség befogadására alkalmas szép nagy terem még nem készülhetett el, ez okozza, hogy az épület ünnepélyes megnyitása nyilvános közgyülés által, későbbi időkre van halasztva. Az épitészek munkája az épület egyik részében folyton folyik, de annyi eredményt már elértünk, hogy az akademia egész tudományos apparatusa, a könyv- és levéltár beköltözhetett, az akademiai tisztviselők magánszállásai s hivatalszobái, az egyes osztályok üléstermei megnyilhattak. A holnapi nap gyüjti össze legelőször rendes heti ülésbe az akademia tagjait a végleg elkészült kistermben, mely ugy van berendezve, hogy abban nagyszámu hallgató-közönségnek is bőven jusson hely. Reméljük, hogy ezután gyakran lesz alkalmunk, az itteni eseményekről örvendetes tudósitásokat közölhetni.

Mellékelt képünkön ismét egy sikerült rajzát adjuk a palota főhomlokzatának, a mint az most a teljes befejezés után emelkedik Pest legszebb pontján, a lánczhidtér északi részén. Az épület külseje átalában már azon ponton áll, hogy a legutolsó állványok is, melyek még a főhomlokzat egy részét fedték, lassankint mind eltünedeznek. Sok beszédet, sok magasztaló s kicsinylő észrevételt hallottunk és olvastunk már ez épületről, s a felfogások különböző szempontjából bizonyosan még több eltérő nézetet is fogunk még hallani. Azt hiszszük, itt szabad tere nyilik a rokon-és ellenszenv, s az indokolt vagy indokolatlan kitörés nyilatkozatainak, de azt is hiszszük, hogy nem lehet senki, a ki szivéből ne örvendjen azon ténynek, hogy e palota által a magyar haza fiainak áldozatkészsége és müvelődési erős ösztöne egy örök időkre szóló nagyszerü emléket állitott magának!

A selmeczi bányászakademikusok.

Az ódon bányavárosnak, Selmecznek, gyönyörü fekvése van! Mint a gyöngy a tenger kebelében, ugy fekszik e város a völgyek mélyében, körülövezve kertektől s erdőktől, meredek, de füdus hegyektől. A távol, régi időkben flandriai és alsó-szász gyarmatosok kezdték itt meg a bányák áldásdus mivelését. Azóta sok vihar vonult el e város falai fölött, melyek nem egyszer hamvadtak s pusztultak el ellenséges elemek dulásai következtében. E város is látta a mongolok ostromát, érezte a törökök pusztitó erejét s Tököly és Rákóczy idejében épen ugy volt tárgya a különböző pártok versenygésének, mint a legutóbbi forradalmi mozgalmak alatt, a midőn a városház tornyáról majd a feketesárga, majd a háromszinü zászló lengedezett.

Most csend és nyugalom veszi körül a sokat szenvedett bányavárost s ha egyszer-másszor csatazaj riasztja fel éjjeli ágyából az álmodozó békés polgárt, akkor az legfeljebb a bányászakademikusok csatája az éji örökkel vagy egyéb filiszterekkel.

A selmeczi bányászakademia nem csak európai, hanem világhirü nevezetesség, a mennyiben nem ritkán történik, hogy távol világrészekből jött növendékek is látogatják. S a selmeczi bányászakademikusok élete egészen sajátságos, jó és rosz tulajdonságokban egyaránt kitünő. E sajátságok mintájaul eredetileg a német egyetemekből átszivárgott „burschikőz élet“ szolgált, mely azonban a viszonyok szerint itt egészen átidomult, sőt ujabb időkben már merő németségéből is vesztett, s a magyar nemzetiségi szinezetnek is némi árnyalatát fel lehet benne ismerni, ámbár az akademikusok tulnyomó része még most is távol országok s népek fiaiból áll. A selmeczi akademikusok csak oly hiresek voltak, mint a maguk idejében a pesti juratusok. Épen ugy, vagy még jobban kitüntek az ivásban, verekedésben s minden más efféle fiatalkori höstettekben. Most e részben itt is változott már némileg a világ. De még a legvadabb időkben is, hiresek voltak arról, hogy szorgalmas tanulók, összetartó, áldozatkész pajtások s a világtól elszigetelt bányászatuk mellett is a világot mozgató eszmékért lelkesülni tudó, erőteljes fiatal nép volttak. Elevenség, friss, habzó életkedv volt főjellemvonásuk s a különféle nemzetiségek itt mindig szép harmoniává egyesültek.

Midőn legelső izben érkeztem Selmeczre — beszéli egy szemtanu — s tót szekeremen végig döczögtem az irtóztató kövezeten, egy csoport bányászakademikussal találkoztam, kik közül az egyik egy szalagokkal diszitett malaczot czepelt a hátán, mig a többiek dalolva s nevetve lépdeltek utána. Egy távol eső korcsmába tartottak, hol a korcsmáros szép leánya, Fanny szakácsművészetét akarták próbára tenni a süldővel, melyet egy ujonnan érkezett süldö-akademikusnak, vagy mint itt nevezik, „tevének“ (Kameel) akasztottak a nyakába, — ez levén az első szolgálat, melylyel későbbi „róka“ (Fuchs) nevére képesiti magát.

Hát még mennyi más tréfát vittek véghez a jókedvü akademikusok! Ha országos vásár volt Selmeczen, akkor gyakran lehetett öket látni, mint lépdelnek seregesen, de egyenkint, az u. n. libamarsban, az egyes vásári bódék között mintegy kergetőzve, valamennyi utczán végig, folyvást hallatva a vezény- s ütenyszavakat: „széna! szalma!“, s jókedvükben egyik s másik emberbe ütközve. Télnek idején hányszor lehetett azon látványban gyönyörködni, hogy Selmecz főpiaczán mint küzdtek az akademikus urfiak néha órahosszat egész csatákat kemény hógolyókkal nem csak egymás ellen, hanem valamennyi szomszéd ablaktábla és arra járó „filiszter“ ellen is. Ha e pajzán időtöltéseket valami járatlan idegen látta volna, könnyen megtörténik, hogy talán komolyan veszi a dolgot s pálczát tör a kicsapongó jó kedv szilajsága felett. Pedig mennyire igazságtalan lett volna az ily elitélés! Mert a ki azután elment az akademiai termekbe s látta, minő feszült figyelemmel csügg ezen életrevaló fiatal nép a legnehezebb mathematikai s technikai feladványok titkos megfejtésein; a ki látta kitünő rajzaikat, ki jelen volt szigoru vizsgáikon, s a ki látta, mily kitartó buzgalommal mászszák s járják be a környék aknáit s alagait — az bizonyosan nem kételkedett ez erőteljes fiatalság tudományos és erkölcsi komolyságáról sem.

Azonban időtöltéseik közt is van elég, mely nem oly vad jellemü mint az előbbiek. Ott van a jeles tornaiskola, külön termekben ott üléseznek az u. n. magyar, német, cseh vagy lengyel társulatok, hol a falakon e külön nemzetek legjelesebb férfiainak arczképei s zászlói diszlenek; amott a legszebb öszhangban rákezdik a külön nemzetiségek tagjai nemzetök legkedvesb dalait, miket lelkesedett tüzzel énekelnek végig; egy másik helyen ismét gyüléseket tartanak, hol a hivatottak megható beszédeket tartanak a munka, férfiasság, barátság, honszeretet s más ily felbuzditó erények themái felett; hol magyar és német, lengyel és tót, egymással baráti kezet szoritanak s a sötét éjbe dörgik ki megrázó harmóniában ama régi, szivhez szóló bányadalokat. A ki mindezeket látja, elhiszi, hogy az ily akademiából nem csak jeles szakemberek, hanem férfias jellemek is léphetnek ki az életbe.

A legmeghatóbb látmány azonban egy selmeczi bányász-akademikus temetése. Ha egy ily ifjuk kiszólit a halál társai vidám köréből, akkor tünik ki leginkább a baráti összetartás szép példája, s a bányászélet egész regényessége, örömével, bánatával.

Az ily temetés mindig este megy véghez. A csillagok ragyogása mellett teszik sirjába a kiszenvedett bajtársat. A harangok méla kongása beszól a sötét hegyekbe, mintha az itt lakozó bányaszellemeknek s lidérczeknek akarnák tudtul adni az uj vendég megérkezését. Az ős bányaváros szűk utczáin nagy tolongásban kiséri a nép a halotti menetet, s a házakat a kisérők nagyszámu fáklyái s bányamécsei világitják meg. Komoly méltóságu, végetlen gyászkiséret ez! Legelől a bányász-zenekar lépdel s egy csoport akademikus, szabályosan sorakozva, hegyibotokkal s égő mécsekkel. Középett van, tömjén füst-felhőkbe boritva, a diszruhás papság, mely után a virágokkal s czimerekkel diszitett koporsó következik. A

koporsón az akademiai bányászöltöny s a bányászati jelvények láthatók; a holttestet akademikusok viszik vállaikon, kik mellett szép bányászöltönyeikben, ismét más, fehér szalagos akademikusok lépdelnek, fehér viaszfáklyákkal kezeikben. A koporsó után következnek a tanárok, a város hivatalnokai s tisztesbjei, s ezekhez csatlakozik azután végtelen hosszu sorban az akademikusok zöme, kiknek kezében száz meg száz bányamécs

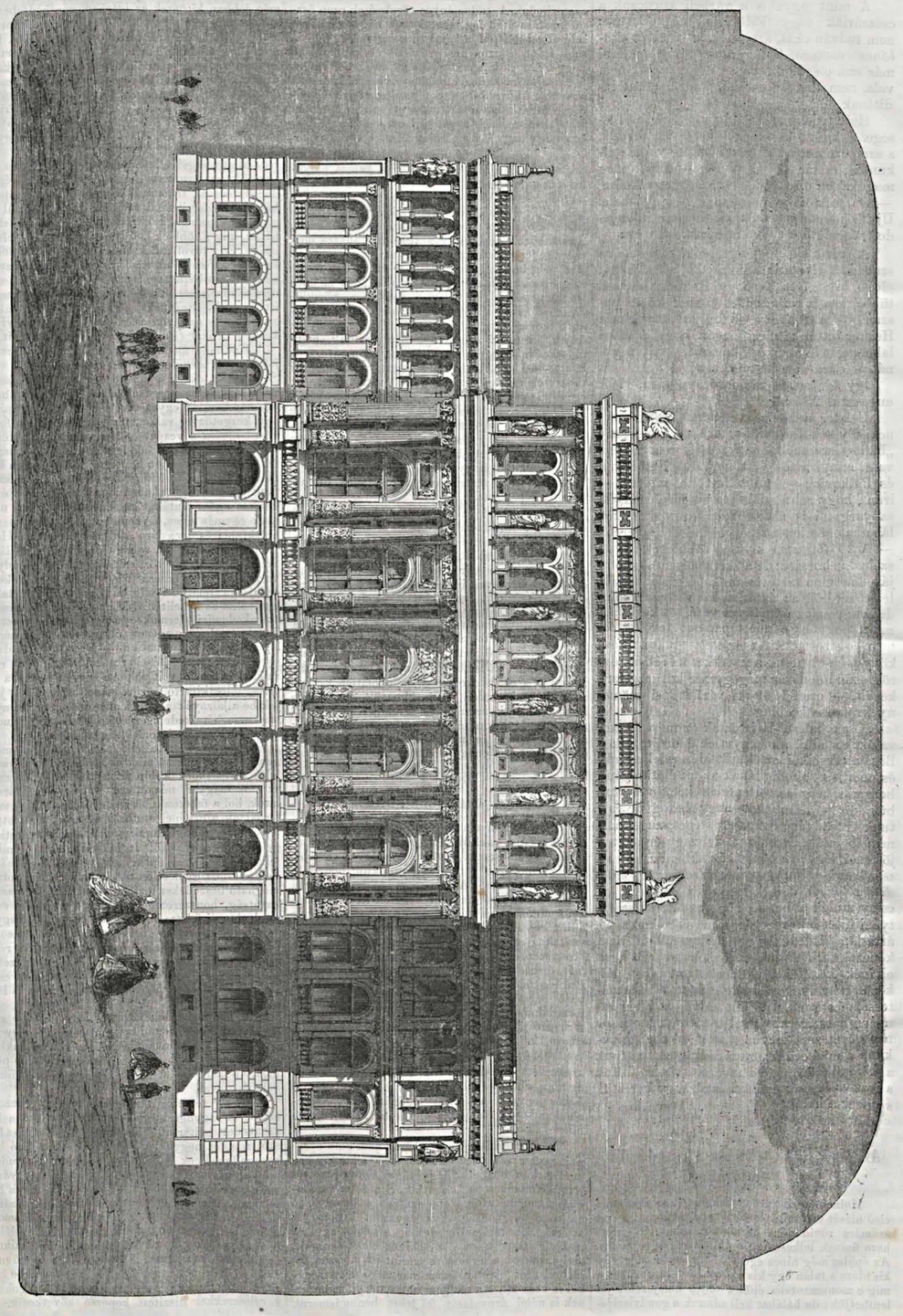

A magyar tud. akademia palotájának főhomlokzata, a lánczhidtér felől.

lobog, mely kisérteteties fényt áraszt az egész menetre. Legvégül jön azután nagy tömegekben a nép, közbányászok és mesteremberek, polgárok és parasztok, férfiak s nők — szoros rend nélkül, de mély csendben s meghatva, mintha egy fejedelmet kisérnének sirjába.

Igy vonul a menet lassan előre a gyász-zene ünnepélyes hangjai mellett; a menet éléről időközönkint kihallik a fekete posztóval bevont dobok tompa panaszhangja; s az akademikusok komor alakjai lassu, kimért léptekkel haladnak előre, mintha az utczák ablakaiból kinézegető szép leányok iránt minden érzék kihalt volna belőlök, mintha most minden gondolatjokat a meghalt bajtárs emlékének szentelnék. Végre a temetőbe érkeznek! A koporsót a sir szélére teszik le, a pap elmondja imáit; néma csend van köröskörül, csupán a fáklyák s bányamécsek perczegnek, rezgő fényt vetve az embertömegre s a sirok emlékköveire. A beszentelés megtörtént, a koporsót lebocsátják a sirba s komor, felséges akkordokban rákezdi az akademikusok énekkara ama régi német bányászi siridalt: „Glück auf! Glück auf in der ewigen Nacht! Glück auf in dem furchtbaren Schlunde!“ (Áldás, áldás rád az örök éjben! Áldás rád a szörnyü mélységben!) Mint a földalatti szellemek kisérteties üdvözlete hangzik vissza e szomoru dal a temető sirköveiről s fehér kőfaláról. Még egyszer mély csend lepi el a tért! Azután háromszoros, hatalmas kiáltásban tör ki a bányászok üdvözlete: „Glück auf!“ még háromszor fel-felemelik bányamécseiket — s az elköltözött bajtársnak elkészült végső nyugágya s a nedves göröngyök boltozzák be örökre szük hálókamaráját.

A temetőből kiérve ujra sorakozik az akademikusok csapatja. Hiven teljesitették meghalt társuk iránt a barátság kötelességeit: ápolták betegsége alatt, virrasztottak halotti ágyánál, s az ő karjaikban álmodta utolsó szép álmát hazájáról, szeretteiről — eltették örök pihenőre s most ujra az élet áll elő követeléseivel! A zene ismét a csapat élére áll, egy vidám induló hangjai zendülnek meg s gyors tempóban történik a bevonulás a városba, a közös gyülhelybe, az akademiai kávéházba. Az ünnepélynek vége van s a vidám bányásznövendékek különböző irányokban szélednek haza.

A selmeczi bányászakademiával egy erdőszeti akademia is össze van kötve, mely épen oly kitünő anyagi és szellemi segédeszközökkel ajánlkozik, mint amaz. Ez is mint amaz épen oly fontos, mint egyedüli ilynemü tanintézet hazánkban s annál kellemetlenebbül hat országszerte azon legközelebb fölmerült hir, hogy ezen erdőszeti akademiát Selmeczen felsőbb helyen meg akarnák szüntetni s az ország határain kivül eső Máriabrunnba (Ausztriába) szándékoznak áttenni. Ezer ok szól a mellett, hogy ez ne történjék, s bizunk az illetők belátásában, hazafiuságában és a sors jóvoltában, hogy ez nem is fog megtörténni, hanem hogy mint eddig, ugy ezentul is Selmecz lesz a hazai bányászok és erdőszök előkészitő iskolája.

A selmeczi bányászakademikusok kávéháza „az arany bányamécshez.“

Az állatok szellemi tehetségeiről.

A mily nagyszerü a természet alkotása az anyagi világban, ép oly bámulatos a szellemiben. Az emberi lélek működésének csodás nyomaival mindenütt találkozunk. De nem kevesebb ámulatot költ bennünk az állatok szellemi élete, ha annak nagyszerün változatos belsejébe mélyebb figyelemmel tekintünk. Alig tudnánk emberi hajlamot — hol főleg az érzékiség szerepel, — nevezni, mely az állatoknál kisebb nagyobb mértékben, sokszor bámulandó fokban kifejlődve ne fordulna elő; (ide nem értjük, természetesen a magasabb lelki fejlődést;) s ha ezekről kimeritőbben akarnánk irni, kedvelt „V. Ujságunk“ nagyobb részét kellene több számon át igénybe vennünk.

De ezuttal lehető rövidre szabjuk értekezésünket, czélunk ugyis csak az levén: hogy a szellemi állatvilágból kiszedegetett nevezetesebb jelenségeket mulattatva-oktató modorban adjuk elé.

Az állatok szellemi tulajdonai közt kétségkivül legszebb — s ha szabad ily kifejezéssel élnünk — *legnemesebb*: a *szeretet*, különösen a *szülői*, s *családi* szeretet, mely tekintetben az embernek méltó példányképül szolgálhatnak. Mennyire szeretik az állatok kicsinyeiket?... átalán ismeretes. A parányi *delicze* (kolibri) alig nagyobb egy *méhnél*, a legkisebb neszre félve röpül tova, és mégis, a legnagyobb ellenség ellen is, vakmerő elszántsággal „halálig“ védelmezi fészkét s kisdedeit. A him és nő közti határtalan szeretetnek szintén nevezetes bizonyitványait találjuk az állatok szellemi életében. A him elefánt gyöngéden, részvéttel simogatja orrmányával a megsebzett nőstényt, s ezek egetrázó bőgést visznek véghez, midőn a himet kötözve látják. — A galamb és gerlepárok szeretete közmondássá vált. De a szeretetteljes *házas élet* leggyönyörübb képét az amerikai — ugynevezett — *apró papagájoknál* (psitt. pullarius) látjuk. A párok határtalan szeretete egymás iránt oly példányszerü, hogy a költői „*inseparables*“ (elválhatlanok) elnevezést nyerték. A legszebb egyetértés uralkodik köztök, s mint Schomburgk beszéli, ha az egyik eszik, a másik is azt cselekszi; midőn az egyik fürdik, a másik fölvigyáz; ha a him kiáltoz, a nő mindjárt csipogni kezd; ha az egyik beteg, a másik tápszerről gondoskodik; s bármennyien legyenek egy fán, a párok sohasem hagyják el egymást, sőt az egyiknek halálát a másiké csakhamar követi! — A testvéri szeretetnek is vannak az allatoknál szép példái. Az orosz parasztok beszélik, hogy az éves medvekölyök kiskoru testvéreinek valóságos dajkája; hordozza, éteti, altatja őket; miért az oroszok „pesztunká“-nak nevezik.

A szeretet után, az állati tulajdonok közt, mindenesetre a *hála* és *ragaszkodás* érdemel említést. Legkitünőbb példa e tekintetben az *eb*, melyről már igen sok följegyzésre méltó eseményt irtak meg. Az eb az emberiség elválhatlan házi állatává lőn: ez utitársa, hű őre élete s vagyonának; — teherhordója a vándorlegénynek; bohócza, kenyérkeresője a komédiásnak; — levélhordó,

gombakereső, halász, dominójátékos, kötélugró és — sz.-bernárdi irgalmas állat!.. Türelme, engedelmessége, rendszeretete, hűsége, de különösen hely- s idő ismerete és emlékező tehetsége bámulatraméltók. Az eb az egykor vett jótéteményt soha sem feledi. Gazdáját, vagy ennek gyilkosát ezrek közt felismeri. A rábizott vagyont, gyermeket halálig védi, — elhunyt gazdája sírjára fekszik s ott vesz el étlen, szomjan! De legkülönösebb az, hogy ellenségét, a — peczért, habár soha sem látta, már messziről fölismeri s kerüli... Hol van a természetben ennyi jeles tulajdon öszpontosulva?... Az oroszlán hálája ama rabszolga iránt, ki lábából a tövist kihúzta, ismeretes. — Szebasztopolnál a zuávok macskái megölt gazdáikat ellenségeiken ejtett veszélyes harapásokkal boszulták meg.

A hires *Trenk*, börtönében egy kis egérkét szeliditett meg s midőn eltávolíták tőle, a ragaszkodó kis állat addig ácsorgott a küszöbön, mig ismét beszökhetett jóltevőjéhez. Midőn másodszor is elvették, s kalitba zárták, — a kis egér bánatában nem evett többé s a szegényke három nap mulva megszünt élni!

Antigorus táborában egy indiai elefánt-hajcsár neje igen kedvezett az elefántnak. Történt, hogy az asszony, szülés következtében sulyosan megbetegedett s végperczeiben gyermekét a mellette levő elefánt gondjaiba kérő szavakkal ajánlá. És az okos, a hálás elefánt, mintegy megértve a kérelmet, azontul a csecsemő bölcsőjét csak kényszeritve hagyá el, de addig soha sem evett, mig a gyermeket oda nem vitték neki; ha sirt, ringatta s ha aludt, szalmacsutakkal hajtá róla a legyeket.

Ügyesség s *utánzási tehetségben* tagadhatlanul a majmok állnak első helyen. Az ember minden mozdulatát ellesik s követik. A „borotválkozó majom,“ „a gyümölcsárus paraszt és az aranyos majomurfiak“ — a *P. Horváth* Lázár gyufás majma, midőn egész irásztalát lángba borította, s több számtalan adoma elcséplettetett.

A majmok ellenségeik ellen rendszeres harczot folytatnak; fegyverük bot és kövek. Az elfogottak dühösen harapdálnak. — A róka ügyessége s ravaszságáról ezer meg ezer mese kering. Mily kiszámitással tudja a legérzékenyebb kelepczéről a csalétket levenni: a vadászok ismerik. Az előtte ismeretlen helyeket kerüli s még inkább azt, hol egyszer veszély érte. Ha valahol nagyon üldözik, más lakhelyet választ. Azt tartja: *ubi bene, ibi patria.*

Az idomitott elefánt, ló eb, sőt még a medve ügye-sége is, sokszor a hihetlenséggel határos. De alig van valami csodálandóbb, mint a *papagájok* ügyessége, emlékező tehetsége s érzékenysége. A szeliditett papagáj mindent eltanul. Kőhécsel, ásit, tüszköl, kaczag és sohajtoz; egyes szavakat, sőt egész mondatokat is képes eltanulni. A legbecsületesebb embert is összehunczutolja!... Legeredetibb az, midőn a tengeri-földeket csapatostul megszálljják. Ilyenkor a legnagyobb csöndben vonulnak előre; nehányan az öregebbek közől a legmagasabb pontokon őrt állnak. Ekkor kezdetét veszi az iszonyu pusztitás! Ha az indiánok közelednek, az őrök jelt adnak, mire a csapatban halk moraj keletkezik, jeleül, hogy megérzették. A második jeladásra az egész csoport iszonyu lármával röpül a legközelebbi ligetbe, hogy az ellenség visszavonultával ujra positiót foglalhasson.

A papagáj, hű emlékező tehetségének egy nevezetes példáját beszéli Reichenbach. Egy angol Délamerika spanyol tartományából papagájt kapott ajándokba, melyet több angol kifejezésre megtanitott. Nehány év után az angolt egy spanyol látogatja meg és spanyolul kezdenek társalógni. A papagáj, korábbi hazája nyelvét hallva, fölemelkedik, figyel, tollait borzolja, — egyszerre nehány spanyol szót a legnagyobb ingerültség közt kiált el, — s régi eméleknek megrázó hatása alatt élettelenül rogy össze!

A szeliditett holló a házi állatok mindnyája fölött uralkodik; még az ebnek is parancsol; de a mellett alattomos; legjobban keresi a gyermekek és csélédek barátságát, mert ezektől rendszerint kap valami ennivalót. A szelid daru szintén igen okos állat s a háznál használt veszik. *Masius* egy daruról teszen említést, mely az egész ház aprólékai felett őrködött, azokat a mezőre hajtá, meg vissza. A veszekedő csirkéket megbüntette; — ha a kocsis lovaitól távozott, visszatérteig a daru állt őrt mellettök. Legnagyobb respectust tanusitott az ökör iránt; ezzel evett, járt-kelt legtöbbet, s hajtá róla a legyeket s tánczával mulattatá! A koldusokat kikergette az udvarból; de ha a kéményseprő jött: ettől azonnal megretirált.

Az oroszlánnál a nemes bátorságot, a farkasnál a vakmerőséget bámuljuk. Beszélik: hogy nem régiben egy éhes farkast Sz. Pétervár utczáin kergettek. Vakmerősége miatt a farkas oly félelem-tárgy volt a régiek előtt, hogy még nevét sem merték kimondani, azt hivén, hogy azonnal ott terem. „*Farkast emlegetnek, kert alatt kullog.*“ szól a közmondás. — A *hiéna* a *legvérengzőbb* s még is a *leggyávább* állat. „*Gyáva, mint a hiéna*“ — mond az arab. A szélsőségek a természetben is találkoznak olykor. A medve szintén igen bátor állat, és mégis.... az orosz parasztnők, midőn erdei füveket szedegetnek, ha medve közelit feléjök, nem futnak el, hanem kötényöket fejökre boritva, s kiáltozva szaladnak felé, és *a medve*, mely a legbátrabb vadászszal megbirkozik, ijedve fut el az — *asszonyoktól.*

A meleg tartományok óriás rettegett rablója a fehér tarkója *saskeselyü* (kondor.) Az éj tolvajai a — *baglyok.* A *kakuk* szeretetlen szülő; más fészkébe tojik, s elhagyja kicsinyeit. Az éneklő madarak nagyobb része különös vonzalommal viseltetik az ember iránt. Egy pacsirta 1631-ben az üldöző karvaly elől a sétalovagló Gusztáv Adolfnál keresett menedéket. A delfinek ragaszkodásáról az emberekhez a régiek mesés dolgokat beszéltek. — Az *elefánt* arról is nevezetes, hogy a szeszes italt nagyon szereti, s igen könnyen lerészegszik. — *Az egerek* nyalánkságukról hiresek. Kinyalják a toilette-ből a pomádét, az ócska parókából a pudert, a lámpából az olajat; szétrágják a szivart, a tudós tollát és papirjait, szóval, mindent megkóstolnak. Az egérfogó kikerülésében szintén roppant ügyességgel birnak; de ha kelepczébe kerülnek, csodás elszántságot tanusitnak. Találtak már egérfogókban egérfarkat és lábat, melyeket kelepczébe került egér vagy maga vagy társai rágtak el. Az egerek, ha veszély nem fenyegeti őket, még szemtelenek is. Mint az evetek, előrészükkel fölemelkedve hallgatják az iskolamestert, mikor oktat, vagy hegedül, mert a zenét nagyon szeretik. Emlitésre méltó még ama természetük, hogy az embert a legforróbb vagy leghidegebb tartományokba is követik. Házi egér a sz. bernárdi hospitiumban is található. Egy történeti monda is van rólok irva. Midőn Sancherib Jeruzsalemet ostrommal fenyegette, roppant mennyiségü egerek támadták meg éléstárait s ennek következtében kényszerült visszavonulni.

A szorgalom példányképei a méhek, hangyák; a tunyaságé: a lajhár (bradipus.) Ez háromnapig mászik egy középnagyságu fára s mikor annak leveleit lepusztitá, röst lejönni, hanem ledobja magát. Az éberség példánya az *ördaru*, követ vesz lábába, s ha el talál aludni, az elejtett kő zörgése fölébreszti. E példával tanitá Aristoteles nagy Sándort *éberségre*, de nem igen fogott rajta. A czivakodásban legnagyob mesterek az apró kolibrik.

A *türelem* legcsodásabb teremtménye *a teve*, a puszták hajója. Az elviselhetlenségig megterhelt állat, melytől a természet még a panaszhangot is megtagadta, a hajtsárok szavára rögtön fölegyenesedik s bátor léptekkel haladja át étlen, szomjan a sivatagok óriás homoktengerét. — Az *iramgím* éjjel, legsebesebb futtában megérzi az előtte tátongó mélységet.

A lovak nemessége s hűségéről tanuskodnak ama számos emlékoszlopok, miket nevezetes *lovaknak* emeltek. Hát még a szamár?... a becsületes, a derék szamár?!... Különös, hogy az emberek egymást gunyból szokták róla czimezni. Pedig sok ember, ha a szamár némely tulajdonaival birna, igen jó és hasznos polgár válnék belőle. A szamár, — a materialisták szerint, kik az értelmiséget az agy tömegéhez mérik — az állatok közt *legokosabb*; azonkivül béketürő, szelid, jámbor, elégült állat, s a mellett biztosan számithatni rá. Sziklás helyeken egyedül biztos paripa!... Aztán csak képzelje a t. olvasó! a legóriásibb juhász ráül bundástól, mindenestől, hogy „földig lóg a lába“ s a szegény szamár jámborul üget vele haza felé hidegben melegben egyaránt s mi a jutalma érte?... „nagyot üt botjával a szamár fejére!“... Aztán a *birkák* közt ő a legmagasb, legtekintélyesebb egyéniség, és még sem — *kevély*, pedig az ő félék szoktak legjobban hetykélkedni... Ilyen a szegény, becsületes szamár!.. Homér ékes versekben énekelte meg a szamarat, és méltán, mert megérdemli!....

A *művészetekben* is kitünnek az állatok, ámbár még egy sem kapta meg az „akademikus“ czimet. — A vizépitészetben a *hódak* bámulatra méltó ügyességet fejtenek ki. Ama pontos kiszámitás, melylyel emeletes épületeik földszintjében a viz erejének s az ármenetek folyásának utat, folyosókat nyitnak: bármely mérnöknek becsületére válnék. Ily ügyes szárazföldi építők a *méhek*, a puszta termeszek, apró kis bogarak, melyek több emeletű lakot épitnek maguknak. A fecske és a függő czinke fészke tagadhatlanul művészi!

A *tánczban* különösen kitünnek a félénk nyúl a kutyák, lovak, és a — medve. Gordiánus egykor ezer medvét tánczoltatott a római arsenálban.

De legfeltünőbb zeneképességük és hajlamuk. A roppant elefánt gyermeteg kedélylyel hajtja a *kintornát*. A picziny egér, ha gitárra talál, örömmel pengeti azt. — Ki ne hallotta volna azon eseményt, mikor Mózes gazdával, remundaparipája, a trombita hangra a huszárok közé vágtatott?...

Hát mikor a czigányt farkas támadta meg, s a megszorult more kinjában elkezdett — *hegedülni*! A farkas egy darabig hallgatta, s aztán *meghatva* elballagott. — A halakról eddig azt tudtuk, hogy *némák*, s ime!.. legujabban olyan halakat fődöztek fel, melyek énekelnek!..

De az öszhangzatos ének-művészet terén a legnagyobb elismerés a braziliai *bögöncz majmokat* (mycetes) illeti. Mint az utasok beszélik, gyönyörűség őket esténként a távolból hallgatni!.. Van köztük egy fő kántor; az elénekli először a textust, s utána az egész — néha százból is álló kórus rákezdi, ki vékonyan, ki vastagon, ahogy tud. E pompás quartett tart egy darabig; majd elcsöndesül; ismét a főkántor szólóz, mire ujolag az egész kórus felel taktusban, hol *forte*, hol *piano;* majd *adagio*, majd *allegro*.... Igy foly ez éjfélig!.. ekkor a serenade dalnokai fáradtan elhallgatnak s a korábbi zajt az éj néma csöndje váltja fel!...

Hát még az éneklő madarak?.. Az amerikai hires *tréfás rigó* (turdus poliglottus) — melyről az ottaniak hihetlen dolgokat beszélnek, — bármelyik betanult operát csak oly szépen elénekli, mint *Malibran*, vagy *Artot Désirée*. *Szabó Ignácz.*

Irodalomtörténeti böngészet.

Kivánczsian vártam a „Hazánk s a Külföld“-ben Fehérmegye irói közlését, miután már 9-dik számában értésünkre lőn adva mielőbbi közzététele; azonban nem mondhatnám, hogy minden tekintetben kielégitett volna, mert — hogy egyenesen erre térjek — sok jeles iró, ki e megyében látott napvilágot, a névsorból hiányzik, mig mások — daczára annak, hogy nem itt születtek — ide soroztattak. Kétségkivül nagy hiba a közlők részéről az ilyen pontatlanság, különösen pedig az irodalomtörténetet illetőleg, mert csak ki egy kevés pillantást is vetett ebbe, az tudni fogja: hogy itt még mennyi a hibás adat, s mennyi vár még kiigazitás- és pótlásra. Nézzük meg csak a protestánsok részéről Tóth Mihály debr. tanár ujabban megjelent jeles művét s szomoruan fogjuk tapasztalni belőle, miszerint a XVI-dik század nevezetes tudósai legnagyobb részének csak főbb életadatai is mily hiányosak s a születéshely és év mily gyakori esetben bizonytalan vagy épen hiányzik is. S ezt csak annak bizonyitékául hoztam fel, hogy még e tudomány nálunk nagy mértékben igényli a szorgos utánjárást. Azért kérjük is a beküldőket, hogy igyekezzenek egészen biztos adatokkal lépni fel s nemcsak amugy „hányd-el vesd-el“ módon összeirni egyes megyék iróit. A miként beküldés tekintetében némileg példányul szolgálhat a 11-ik számban megjelent „Turóczmegyei irók,“ bár még ebben is van olyan, mit egyátalán nem helyeselhetek. Ugyanis mindjárt a közlemény elején ez áll: „*a Beniczkyek, Jeszenszkyek, Raksányiak, Krászneczek.*“ Minek egyesek helyett átalánosan szólni? vagy e turóczmegyei családok tagjai mind irók voltak? Ez alig hihető s ez esetben nem hagyható helyben az érintett eljárás. Kivánatos lett volna továbbá a születési s halálozási év, vagy legalább a szaknak — melyben doloztak — kitétele, mert igy ama névsor olvasása minden változatosság nélkül levén, *türelmet* igényel. Egy helyütt végre ez áll: *Gobius Mihály 1860*; itt okvetlenül sajtóhibának kell lenni, mert a közlemény ezzel van bevégezve: *A 18-ik század közepéig ezek voltak a turóczmegyei irók.* — S e hosszu előbeszéd után áttérhetünk most már egyébre is.

Kezünkben van tehát — mint érintém — Fehérmegye irói névsora is, mely a „H. s a K.“ 10-dik számában látott napvilágot. Ebben sincs egyéb emlitve, mint egyszerüen az irók nevei s néha a szak, melyben leginkább irtak; a születési év, s méginkább a hely teljesen hibázik. Azonban kisértsünk meg nehány figyelmeztető szót a végett, hogy tán általunk hibásakul talált, de ki nem igazithatott adatok — avatott egyének által annak idejében helyrepótoltassanak.

Gondol Dániel a pápai főiskola anyakönyve szerint Balaton-Henyén Zalamegyében született, hol atyja ref. lelkész volt; ő tehát csak lakhelyileg tartozik e megye irói közé. *Vajda János* született 1827 május 7-én Pesten s igy ő sem fehérmegyei. Az tagadhatlan, hogy szerencsétlenül kimult szülői e megye lakosai voltak, de fiok végre sem itt született, sőt a mi több: nem is itt lakik. (L. Nemzeti Lant. összeállitotta Vajda János. 113 l.) *Boross Mihály* szül. 1815. Ó-Szőnyött Komárommegyében, Szabó Károly költészettana szerint. *Pauer János* történész Ráczkeviben (Pest) született, mit egy meglehetős biztos forrásból — közel rokonától — tudok. — Itt elevenitem fel *Horvát* István hirneves tudósunk életéből azt, hogy ő soha sem ragasztott nevéhez végül *h* betüt, mint a közleményben van; nemcsak, de irásban s szóval is több izben tiltakozott ellene s én ugy hiszem bizton megérdemli azt, miszerint annyi pietással viseltessünk irányában, hogy e részben kövessük őt. — *Tamásfi Gyula* családi nevén *Tomsich, Kunoss E.* nem Kálszdon — mint a „H. s a K“-ben van — hanem igen is Kálozd, vagy némelyek szerint Kálozon nyugszik. Ennyit a küldemény magyáról. De menjünk tovább.

Legutoljára következő nehány sor áll: *Ez emlékezetből vett névsor esetleges pótlását igéri, s erre nézve utbaigazitásokat köszönettel fogad — a közlő.* Én azon véleményben vagyok a t. beküldőkről, miszerint előttök a czél szentsége s nem az áll: hogy akármely lapban egy félhasábot elfoglaljon közleményük. Távol legyen tőlem ennek még csak gondolatban is ellenkezője, hanem midőn hasonlókat olvasunk, hogy t. i. a névsor csak emlékezetből van közölve, majdnem lehetlen, hogy fentebbi ne jusson eszünkbe. Hát csak olyan tan ez, mit puszta emlékezet után is teljesebbé lehet tenni?! Hát az illető megyék nem érdemelnek annyit, hogy iró fiaik legalább hibátlan névsorban állittassanak világ elé?! Én ez eljárást épen nem tartom helyesnek. Ha nem teljes a szám, az megengedhető, de akkor hát a mi adva van, az legyen hiteles adatokból s biztos kutfőkre támaszkodva — összeállitva. *Ezt azok iránt, kik a haladás és műveltség zászlóját fennen lobogtaták, a nemzet irói iránti kegyelet követeli!*

Közlő küldeménye utóján nehány jeles irót hoz fel, kik Fehérmegyében laktak, birtokoltak, tanitottak avagy tanultak. Hisz mind jó ez, de hasonesetre nagyon tágas tér nyilik a kutatónak, olyannyira, hogy a lapok szük köre nem képes befogadhatni minden megye irói ilyszerü ismertetését. Mi is hozhatnánk föl több irót, ki e megyében működött, mint *Deák Sándor, Koller Károly*, dr. *Molnár János*, kik itt is haltak meg, továbbá *Budenz, Környei, Liebhardt* s többeket, de nem akarom ezzel foglalni az amugy is csekély tért.

Azonban mintegy pótlékul s befejezőül még egynehány nevezetes irót fel kell emlitenem, kik e megye irói közé számithatók s számitandók. Ugyanis a magyar akadémia tagjai közül: *Arvai Gergely* Vajtán, *Beély* (családi nevén Briedl), *Fidelis József* Székesfehérvárt 1807. jul. 5. († 1863), *Egyed Antal* 1779. jun. 13-án ugyanott († 1862), s végre *Márton József* 1771-ben Iszka-Szent-Györgyön († 1840) születtek. Ezekenkivül *Csüthy Zsigmond* történetbuvár szül. Dobozon, *Márton Istv.* volt pápai tanár Iszka-Sz.-Györgyön 1760. nov. 23-án († 1831); ennek testvére *Gábor* gazdasági iró ugyanott; továbbá *Csapó Kálmán* „Székesfehérvár története“ irója, *Meszlényi Rudolf* († 1848) hirlapiró, szintén e megyében láttak napvilágot. — A felhozottakon kivül még vannak számosan e névsorba beilleszthendők, de majd azokról más alkalommal.

Most még pár iróról akarok megemlékezni kik eddigelé kikerülték figyelmemet, mint *Kornélyi János* szül. Szakolczán, *Czinár Mór* 1787-ben ugyanott; továbbá *Vári Ferencz* pápai tanár a természettudományi irodalom művelője szintén Nyitramegyében született. *Bresztyenszky Béla* akad. tag neve hibásan van beküldve a „H. s a K.“ 3-dik számába — levén ottan *Trestyenszky*-ül közölve.

Szabó Károly pápai tanár több munka s czikk szerzője szül. Barsmegyében. A vasi irók közé pedig még *Fuxhoffer Damján*t, (szül. 1741. Ják † 1814). és *id. Acs Mihály* mult században győri evang. lelkész s egyházi irót számitjuk, ki Nagy Iván szerint a kemenesalji Szent-Mártonban született. *Ráczkevi.*

A veszettség csak mese.

Nagy feltünést okozott közelebb több külföldi német lapban dr. *Lorinser* bécsi közkórházi főorvosnak egy nyilatkozata, melyben kimondja, hogy: „az emberi megdühödés (viziszony), mint a veszett eb harapásából származott betegség, a *mesék és agyrémek országába tartozik;*“ továbbá kijelenti, hogy ideje már egyszer, mikép azon babonás hit kiirtasék a népből, mintha egy veszett állat tajtéka az embert is dühödésbe volna képes hozni. Lorinser orvos szerint a dühödési betegség az embernél nem egyéb, mint dermedtség (Starrkrampf, tetanus), mely vagy magától származik, vagy átalában sérülésből, vagy, még pedig leggyakrabban a kutyák által megmartaknál, a marási seb tulságos izgatása (kiégetése, kivágatása stb.) által. Ennek bizonyságaul felhozza Lorinser, hogy „bonczolás alkalmával soha sem lehet a dermedtség a viziszonytól megkülönböztetni, s hogy több száz ember között, kiket veszett kutyák martak meg, csak igen kevesen s ezek közül is csak az orvosi ápolás alatt levők, estek az u. n. viziszony féle betegségbe.“ Falke tanár beszéli: „Egyszer egy veszett mészáros kutya 12 disznót mart meg; csak az egyik disznó került a tudomány szabályai szerinti rendes ápolás alá, sebét kalival etették s körisbogár-zsirral kenték. Csupán ezen egyetlen disznón tört ki két hét mulva az u. n. veszettség, a többi disznó, mely nem részesült az orvosi ápolás szerencséjében, ép maradt. — Egy fiatal emberen, kit nehány hónappal ezelőtt egy kutya megmart, a viziszony jelei törtek ki; a halál bekövetkezett s a bonczolás alkalmával megtalálták a dermedtség okát is: a fiatal ember talpán egy friss sebben több éles üvegdarab volt, melyek izgalomba hozták idegeit. Ha ez üvegdarabokat meg nem találják, akkor a fiatal ember dermedtségét is mindvégig a viziszonynak tulajdonitották volna.“ — Lorinser állitása mellett szól az a temérdek u. n. titkos szer is, melyekről azt beszélik, hogy egyes esetekben a veszett kutyák által megmartaknál a viziszony kitörését megakadályozták; a mellett szól az a számtalan babonás hókuszpókusz, melynek az a hire van, hogy megóvja az embert a veszettségtől. Nem nagy dolog lehet az olyan baj, a melyet ily eszközökkel el lehet kergetni. Lorinsert támogatja még azon körülmény is, hogy minden más állati méreg (kigyó-, takony-, dögméreg). mihelyt az emberi testbe hat, azonnal feltünő ellenhatásokban nyilatkozik (gyuladások s daganatokban); mig ellenben a kutya harapása után, még akkor is, ha veszettnek tartották, rendesen más tünemények nem mutatkoznak, mint a rendes sebeknél megszoktuk.

A kutyamarások gyógyulása oly gyorsan szokott történni, hogy szinte bajba kerül, a genyedést egy ideig mesterséges uton fenntartani. Különben igen valószinütlen még az is, hogy az efféle méreganyag hónapokig, sőt évekig hatásnélkül maradhasson meg a testben, mig végre viziszony alakjában kitör. Igen, de hiszen akár hány eset van, hogy oly embereken, kiket évek előtt mart meg valamely kutya, végre kitört a viziszony! — fogja valaki ellenvetni. Ezen esetek oka ott feneklik, hogy igen sok ember van, a kit valaha megmart, vagy megkarmolt, vagy megnyalt valami kutya; de egészségi állapotuk változására a egyéb körülményeire az egész idő alatt nem ügyelt senki. Ha már most efféle egyének egyszer véletlenül heves rángatózásokba (convulsiók) esnek vagy valami okból a dermedtség lepi meg őket s orvosuknak történetesen bevallják, hogy egyszer valami kutya megharapta, akkor kész a viziszony.

S mi következnék mind ezekből? Az, hogy minden marási sebbel, származzék az veszett vagy nem veszett kutyától, csak oly gyöngéden kell bánni, mint minden más sebbel, és semmiféle etető, égető szerekkel nem kell izgatni. Mit is érhet az ily égetés a későbbi időben? hiszen legfeljebb is csak akkor használhatna, ha azonnal a harapás után vétetnék igénybe; ekkor elpusztithatná a mérget, s megakadályozhatná hogy mérges anyagot a test fel ne szivhasson belőle. A seb azonnali kiszivása elegendő biztositékot s vigasztalást nyujthat az ebtől megmart embernek.

Más kérdés az, hogy mennyire kell terjedni a *kutyák* iránti rendszabályoknak. Ezek mindössze ennyiből állanak: Harapós kutyáknak nem kell megengedni, hogy szabadon barangolhassanak, hanem láncra kell kötni; olyan kutyákat pedig, melyek betegek s ez által harapósokká lettek, el kell különözni s állatorvossal megvizsgáltatni. A kutyáknak a peczérek általi elfogatása hasznára van ugyan a peczéreknek, de nem a közönségnek is. Ezen elfogatásoknak az volna czélja, hogy a gazdátlan ebek száma megkevesbüljön; s ebből természetesen az következnék, hogy a legtöbb gazdátlan kutya éjnek idején kószáljon az utczákon, a mikor t. i. nem fogdossa őket senki, azonban ilyenkor alig látni belőlök egy-két eltévedt példányt. De föltéve, hogy valamely városban igen nagy számmal vannak a gazdátlan kutyák, elfogatásukat épen ilyenkor nem lehetne igazolni, miután köztudomásu, hogy a szabadon élősködő gazdátlan ebek sokkal kevésbbé hajlandók betegségekre, névszerint a veszettségre, mint a szobákban élő s láncra kötött kutyák. A keleti városokban (névszerint Konstantinápolyban) csapatostul kóborolnak a gazdátlan ebek s épen ott egészen ismeretlen az ebdüh.

A *szájkosarak* viselését egy franczia orvos (Gernet) a kutyákra nézve veszélyesnek tartja; de másképen is a szájkosár rendesen csak oly kutya harapásától óv meg, a mely nem szokott harapni; mig ellenben a veszett kutya, mely a legelső alkalmat felhasználja, hogy kiszabaduljon, megszökése előtt nem igen szokta megkérni gazdáját, hogy tegye fel neki a szájkosarat. S miután az otthonn tartott kutyák nem viselnek szájkosarat, egy oly ház lakói vagy látogatói, a melyikben veszett kutya van, különben sincsenek ennek marása ellen biztositva. Még az sem menti meg az embert a marástól, ha a kutyát kötélen vezetik; nehány héttel ezelőtt fordult elő egy eset, midőn egy veszettségi gyanu alá fogott kutyát kötélen illetőleg zsebkendőhöz kötve vittek egy állatkórházba, s ez már a legközelebbi utczában három embert, s köztök saját vezetőjét is megmarta.

Remélhető, hogy jövőben a kutyák irányában is nem oly drákói szigorusága rendszabályokat fognak alkalmazni, mint eddig — csak a veszettség miatti félelem szünjék meg egyszer az emberek között.

Egyveleg.

— *(A mezei tücsök mint éneklő madár.)* Velenczében és Trieszt ben a mezei tücsök (Gryllus campestris) éneklőmadár helyett tartatik. Ezen városokban gyakran lehet látni, hogy e kis állatkákat fából és drótvesszőkből készitett csinos kis kalitkákban a piaczon árulják. Fogságukban salátával táplálják őket.

— *(A macskaszem mint óramutató.)* A hires franczia utazó L. Huc furcsa dolgokat beszél arról, mikép tudják meg a chinai közönséges emberek, hogy hány az óra? E tárgyról igy szól: Utunkban egyszer egy chinai gyerekkel találkoztunk, ki épen ökreit legeltette. A mint elmentünk mellette, azt kérdeztük tőle, elmult-e már 12 óra? A gyerek a napfelé pillantott, de ez sürű felhők mögé rejtőzött, ugy hogy ezen órától tanácsot nem kérhetett. „Az eget felhők boritják — mondá — hanem várjatok egy kissé.“ Ekkor beszaladt egy szomszéd parasztudvarba s egy percz mulva egy macskát hozott ki onnan karjain. „Ime látjátok — ugymond, hogy még nincs 12 óra.“ S ezzel rámutatott a macska szemeire, melyeknek pilláit szétvonta. Csodálkozva néztünk a fiúra, de az ő komolysága nem zavarodott meg, s a macska, ámbár kellemetlenül érintette a műtét, ugy látszott, hozzá volt ezen operátióhoz szokva s oly okosan viselte magát, mintha más rendeltetése nem is volna, mint az, hogy órául szolgáljon. „Jól van, fiam, köszönjük!“ mondtuk a fiunak s mosolyogva távoztunk, mert szégyeltük, hogy tőle kellene tanulnunk. Midőn azonban chinai ismerőseinkhez értünk, első dolgunk az volt, hogy megkérdeztük ama macska-operatio értelmét. Ezek is felette csodálkoztak tudatlanságunkon s nem sokára egy csoport macskát hozattak elő a szomszédságokból, hogy megmutassák, mikép minden macska szemeiben jól járnak az órák. Az óra titkának megfejtése ebből áll: A macskaszemek látái (pupillái) déli 12 óráig mindig kisebbednek s akkor érik el legszűkebb összeszorulásukat, ugy hogy ilyenkor a macska szemében a szem u. n. feketéje csak finom vonalnak látszik, mely mintegy hajszál vonul végig függőlegesen a szem golyóján. Később ezen láták ismét kitágulnak, mig éjjeli 12 órakor egy nagy golyó alakjában jelennek meg. A chinaiak azt beszélték, hogy náluk minden gyermek csakhamar nagy ügyességgel ki tudja számitani a macskaszem látájának alakjából, hogy hányat ütött az óra. Magunk is meggyőződtünk, hogy ezen órák igen jól járnak s egymással teljesen egyeznek. Reméljük, hogy ezen chinai órák bemutatása által, az óraművész urak nemes üzletének egy csepp sem fogunk ártani.

TÁRHÁZ.

Irodalom és művészet.

** *(A harmadik philharmoniai hangverseny)* ma apr. 23-ikán lesz a vigadó nagytermében a szegény-gyermekkorház javára. Müsorozata a következőleg van megállapitva: 1) Nyitány „Lohegrin"-hez *Wágner* Richardtól; 2) „Sapho" drámai jelenet énekre és zenekarra *Volkmann* Robert-től, énekli *Carina* Anna kisaszony; 3) „Faust" ábránd *Liszt* Ferencztől, zongorán előadja *Stocker* Gyula ur; 4) Bethowen 8-ik symphoniája F-durban. A nemzeti szinház megerősitett zenekarát *Erkel* Ferencz főzeneigazgató vezényli.

** *(Az Eszterházy képtár)*, mely eddig Bécs nevezetességei közé tartozott, nem sokára az akademia palotájában Pest egyik legnagyobbékességét fogja képezni. Elvesztése fölött nagyon sajnálkoznak a bécsi német lapok, hol nagy hiány marad utána, mert a spanyol iskola egyedül e képtárban volt illően képviselve. Csak 33 kép ugyan összesen, mit az Eszterházyi-képtár a művészektől fölmutathat, de nagyrészt ez iskola gyöngyei, első rangú művészek, mint Velasquez, Murillo, Ribera, Moja, Pereda, Cano és Zonego művei. E képtár alapitója a műszerető Eszterházy Miklós herczeg volt (1765—1833), a szó teljes értelmében valódi maecenas, ki a különböző herczegi kastélyokban szétszórtan levő képeket öszszegyüjtve bécsi palotájában fölállittatta s e gyüjteményt harmincz év folytán Olasz-, Franczia-, Németországban stb. tett vásárlások által megkétszerezé. A képek összes száma e képtárban 700-ra megy; ebből az olasz iskolára esik 200, a spanyolra 33, a németre 81, a franciára 59. Legnagyobb számmal van képviselve a németalföldi iskola: 300 képpel.

** *(Szigligeti pályakoszoruzott szomorujátéka,)* „A fény árnyai" előadása a mult péntekre volt kitűzve, az előkészületek miatt azonban holnapra, apr. 24-re halasztották. Azok, a kik ismerik, szép sikert jósolnak számára, a mi annál inkább reméltető is, mert a főszerepek ismert művészi kezekben lesznek. Leginkább Feleki, Felekiné, Szigeti és Lendvai fognak szerepelni benne.

** *(Regekönyv.)* Osterlammnál egy 240 lapra terjedő regekönyv jelent meg *Wohl* Stephanietől csinos kiállításban. Fiatalabb leánykáknak kedves olvasmányul szolgálhat.

** *(Egyháztörténelmi munka.)* Debreczenben megjelent s Pesten Osterlamm könyvkereskedésében kapható: „Egyetemes egyháztörténelem." Főiskolai tanulók s művelt protestánsok számára irta *Révész* Imre. Első kötet. Az egyház alapitásától a reformátióig 204 lap. Ára 1 ft 50 kr. Szerző e müvével rég érzett hiányt pótolt a magyar egyházi irodalomban, s ohajtandó, hogy második kötete is mielőbb napvilágot lásson.

** *(Gazdasági munka.) Gulácsy Imre „Utasitás az okszerü dohánytermésztésre"* czimü munkája már kikerült sajtó alól s e napokban lesz szétküldve. E nagy szakismerettel irott könyv diszes kiállitása Telegdi debreczeni nyomdájának dicséretére válik. A diszesebb kiadás 30 ábrával 1 ft. 40 kr., az ábra nélküli 1 ft., s minden hiteles könyvárusnál megrendelhető.

** *(Uj zenemü.)* „Antoinette valse" czimmel Rózsavölgyi mükereskedésében egy uj zenemü kapható. Szerzője *Telbisz* Jenő. E walczer ára 80 kr.

Egyház és iskola.

** *(A pesti főreáltanoda)* jótékony alapitványa és könyvtára a mult év óta a következő adományokkal gyarapodott. A Scitovszky alapitványhoz járultak: Benke Elemér, II. oszt. tanuló 5 fr; több III., VI. oszt. tanuló gyüjtése 11 fr. 10 kr; az első hazai takarékpénztár 200 fr. Az ujabb adományok összege 216 ft. 10 kr; az alapitvány egész tőkéje pedig 2381 ft 60 kr. A könyvtárhoz: a) A nm. m. kir. Helytartótanácstól 5; b) Pest városa tanácsától 1; c) A földtani államintézettől 1, d) A pesti kir. egyetemtől 3; e) dr. Szabóky Adolf tanártól 2 darab részint kötet, részint füzet. — Az adományozóknak az intézet nevében köszönetet mond *Ney* Ferencz igazgató.

** *(Élelmezési intézet a pesti ev. gymnázium tanuló ifjusága számára.)* Addig is, mig a pesti ev. egyház, gymnáziuma mellé konviktust alapithatna: *Batizfalvy* István, a gymn. igazgató tanára, a mult évi juliusban egy *élelmezési intézetet* állitott föl, melyben olcsó áron jelenleg is 50 növendék talál gondos nevelést és ellátást. Ez intézet a jövő iskolai évre is folytatja hasznos működését, s hogy a növendékek száma s igy azoknak ellátása felől magát jó előre tájékozhassa, Batizfalvy István, az intézet igazgatója előre is felhivja reá a szülők figyelmét, annyival inkább, mert a mult évben is a 72 jelentkező ifju közül 22-őt már nem fogadhatott el, különösen azért, mert ily nagy számnak megfelelő lakással már nem rendelkezhetett. — Az intézetbe elfogadtatik minden protestans ifju, illető engedelem mellett más hitfelekezethez tartozó is, ki a pesti ág. hitv. ev. gymnáziumba tanulónak iratja be magát. Minden tanuló az intézet helyiségében kap tisztességes lakást, élelmet; reggelit, ebédet (leves, hús, vastag étel, felváltva tésztás étellel; ünnep és vasárnapokon sült hús), uzsonát (kenyér), vacsorát (vastag étel hússal és kenyér) télben fütést, egész éven át ruhamosást. S daczára annak, hogy jövőre mind a lakást, mind pedig a butorzatokat illetőleg, kényelmesebben fognak a növendékek elhelyeztetni, s mindenik, egy bezárható külön ruhaszekrényt kap, a mi eddig nem létezett, a *10 hónapból* álló tanévre *csak 160 forintnyi* dij jár, minél, ily tisztességes ellátás mellett, hazánk fővárosában nagyobb olcsóság nem képzelhető. Azon körülmény pedig, hogy a gyermekek folytonos erkölcsi felügyelet alatt állanak, a szülőkre nagy megnyugtatásul szolgálhat. A szegényebb sorsu szülők gyermekei a körülményekhez képest tetemesb dijelengedések mellett fognak az intézetbe elhelyeztetni. — A kiszabott dijnak fele félévenkint előre lesz fizetendő. Ágyi ruhával a tanuló köteles ellátni magát, nyoszolyát, asztalt, széket, ruhaszekrényt, szóval a szükséges butorzatot, valamint az evőeszközöket is az intézetben kapja. Azon szülők tehát, kik az 186⁵/₆-diki tanévre gyermekeiket ez intézetbe adni óhajtanák, ebbeli szándékukat folyó 1865-dik évi *junius 15-dikig* sziveskedjenek Batizfalvy István igazgatótanárral tudatni, hogy a bejelentésekhez képest ideje korán intézkedni lehessen.

** *(A losonczi evang. egyház,)* a mint értesülünk, e hó 18-án tartott egyházi közgyülésén *Trsztyenszky* Ferenczet, a cseh-brezói egyház lelkészét választotta meg pápjául.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

⸗ *(Iparkiállitás Pesten)* Mint a „P. N."-ban olvassuk, tekintélyesb iparosaink közöl többen, különösen az „iparbank," továbbá a jelenleg „nyersanyagszerzési szövetségek" felállitásával buzgólkodó Heller Zakariás, s élükön az „iparbank" elnöke b. Eötvös, azon eszmével foglalkoznak, hogy a jelen év folyamában a muzeum vagy a köztelek helyiségeiben, vagy egy a dunaparton állitandó kristály-csarnokban *iparkiállitás* rendeztessék. — Hogy mikor jönne e kiállitás létre, ideje egészen bizonytalan, de hogy létrejöjjön, mind az iparosok, mind a közönség érdekében — melynek itt hazai különféle iparczikkeink minőségével közelebbről megismerkedni alkalma nyilnék, — nagyon kivánatos.

⸗ *(A kárpátaljai köszéntelepek.)* Az északi Kárpátok ágazatai gazdagok kőszéntelepekben, melyek, ha a vasutak idővel az elszállitást könnyebbé s átalában lehetségessé teszik, Felső-Magyarországnak egykor nagy hasznára válhatnak. — *Fekete köszéntelep* van Szepesmegyében Igló, Késmárk, Leibicz, Riszdorf, Durand, Ófalu, Csötörtökhely; Sárosmegyében Nedecz, Kapronczа, Sóvár, Finta; Zemplénben Zámutó, Szécs-Keresztur, Nagy-Toronya vidékén, s Máramarosban a suliguli savanyuvizforrás környékén. De e köszénbányák mind miveletlenek. E szerint azon állitás, hogy fekete köszén Magyarországban csak Baranya- és Krassómegyékben található, csak annyit jelent, hogy itt vannak valósággal mivelés alatt fekete köszénbányák. — A *barna köszéntelepek* száma alig sorolható föl, de közülök eddig csak a Vágh-Újhely, Handlova, Kosztolán, Becske, Balassa-Gyarmat, Nagy-Haláp, Óvár, Kis-Ujfalu és Szokola határaiban levők vannak mivelés alatt. Ezek közt ismét legfontosabb a *handlovai* széntelep Nyitramegyében, mely egy négyszög mérföldön terül el a 150 millió mázsát foglal magában. Megjegyzendő azonban, hogy a felső-magyarországi köszenek átalában, minőségre nézve majdnem a legutolsók hazánkban.

⸗ *(Juhkiállitás Kolozsmonostoron.)* Az erdélyi gazd. egylet f. év máj. 11-én Kolozsmonostoron juhkiállitást rendez, melynek programmja a következő: 1. A legtökéletesebb mezőségi egy nyájbeli 6 darab fehér anyajuh nyer 2 darab aranyat. 2. A másodrangunak itélt ugyanazon faj nyer 1 db aranyat. 3. A legtökéletesebb havasi egy nyájbeli 6 db fejér anyajuh nyer 2 db aranyat. 4. Az ezt követő hasonnemü csoport 1 db aranyat. 5. A legjobb merinó-kos 2 darab aranyat. 6. Az ezt követő hasonnemü kos 1 db aranyat. 7. A legjobb 6 darab merinó-anyajuh nyer két darab aranyat. 8. A legtökéletesebb egy nyájbeli bárányos 6 fekete anyajuh nyer 2 db aranyat. A kiállitási versenyben résztvevők kéretnek, hogy ez iránti szándékukat e kiállitás előtti napon Nagy János egyleti titkárnál Kolozsvárt, vagy a kiállitás napján a helyszinén bejelentsék.

Közintézetek, egyletek.

** *(Önsegélyző egylet)* alakult a kegyesrendiek *pesti nagygymnáziumában*, melynek czélja a szorgalmas de szegény sorsu tanulókat valláskülönbség nélkül segély által gyámolitani pályájokon. Az egylet alapszabályai megerősittetvén, a választmány jelenleg a következő tagokból áll: Elnök Kovács Gyula, pénztárnok Szemző László, ellenőr Scitovszki János, főjegyző, Csávossy Béla, aljegyző Just Gyula, választmányi tagok: Bernolák Sándor, gr. Keglevich Gábor, gr. Keglevich György, Stauber Béla, gr. Battyányi Elemér, Cholnoky Sándor, Mutschenbacher Béla, Récey Imre, Gottesmann Rezső, Kovács Ernő, Rampsberger János, Tháloey Árpád, b. Amelin Aladár, Haas Pál, Hindy Géza és Láni Miksa. A szép czélu egylet a közönség pártolására érdemes.

** *(A nemzeti muzeum)* természeti tára becses gyüjteménynyel gyarapodik, melyet Dél-Amerikában *Tóth* Kálmán mérnök állitott össze, ki az ottani éghajlat kedvezőtlensége miatt most már hazánkba visszatért.

** *(A közép-duna-gőzhajózási társaság)* kibocsátott ivein oly szép reményekre gerjesztőleg folynak az aláirások, hogy a kibocsátott 300 iv közöl még csak 30 érkezett vissza, s a szükséges pénzösszeg fele már az ezeken aláirt részvények által is fedezve van.

** *(A debreczeni kiházasitási egylet)* megbukott, mert azok a kik élén állottak, az egyletnek 4017 ftnyi készpénzét saját használatukra költötték el. Ennek következtében vád alá vétetvén, az igazgató, jegyző, ellenőr egy-egy havi, — a pénztárnok pedig két havi sulyos börtönre itéltettek.

Mi ujság?

** *(Gróf Széchenyi Béla)*, a ki jelenleg Algirban oroszlánokra vadász, egy magánlevél szerint már el is ejtett egyet, s vadászkalandja diadaljeléül, mint a „P. Ll." irja, a lelőtt királyi vad husából egy darabot küldött a pesti kaszinónak.

** *(A máramarosi szükölködőknek vetőmag szerzésére)* a helytartótanács az országos alapból 160,000 ftnyi kölcsönt engedélyezett, mely öszszeg, minden kamat nélkül, öt év alatt, félévi részletekben lesz visszafizetendő.

** *(Megérdemlett kitüntetés.) Baader* Alajos mérnök *Alsó-Visón* egy már-már összeomló égő házból egy nőt két kis gyermekével oly körülmények közt hozott ki és mentett meg, midőn a bátorságáról hires alsó-visói nép közöl erre már senki sem vállalkozott, s midőn még egyszer vissza ment megnézni, ha vajjon nem maradt-e még valaki ott, égő ruhával ép azon pillanatban ugrott ki az ablakon, midőn a ház utána összeroskadt. Ritka bátorsággal és önfeláldozással járó emberbaráti szép tetteért arany érdemkeresztet kapott.

** *(Kirablott postakocsi.)* Érmellékről irják a „H-gy"-nak, hogy e hó 3-ikán a Margitáról Széplak felé reggel 4 órakor kiindult postakocsit utközben rablók támadták meg, s a kocsist megölvén s 2200 ftnyi állampénzt s több százra menő magánpénzt elraboltak. A bünösöknek még nem jöttek nyomára.

** *(Eljegyzés.)* Magyarország leggazdagabb kisasszonyát, a nemes szellemben nevelt gr. *Wenkheim* Krisztinát, a főrendü magyar ifjak egyik legkitünőbbike, a hazai irodalomnak és művészetnek is meleg keblü barátja, a fiatal *Nádasdy* Ferencz a napokban jegyezte el, azonban az összekelés, valószinűleg a gróf kisasszony kora fiatalsága miatt, a „M. S." szerint, csak két év mulva, 1867-ben lesz.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 17-ik számához 1865.

** *(Szép ajándék az akademia palotájára.)* Gróf Festetits György az akademia épületére pótlólag ismét 3000 ftot adott.

** *(A mult évi gázrobbanás)* folytán a pesti gáztársulat ellen inditott kártéritési pörben e hó 24-ikén lesz a végtárgyalás Pestváros törvényszéke előtt.

** *(A császárfürdő,)* az uj idényre csinosan berendezve, ünnep másodnapján megnyilt. A nyári zártkörü bálokra és ünnepélyekre is nagyban készülnek, s igy ott ujra föltámadnak azon vidám napok, melyek a mult évben sokak előtt oly feledhetetlen emlékűek voltak.

** *(A debreczeni állandó szinház igazgatóságát,)* — mint nekünk irják, — a városi tanács Reszler István szinigazgatónak adta át nagy szótöbbséggel. Kivüle pályáztak még Illésy György, Latabár és két kisebb rendü vidéki szinigazgató. A segély, melyet a szinháznak a város nyujt, elég tekintélyes: ingyen szinház, ingyen világitás, fütés, s havonkint mintegy 200—300 ft. készpénzben; igy az egészet körülbelől 7—8 ezer ftra becsülhetni. Reszlertől Debreczen városa most méltán megvárja, hogy az igényeknek megfelelő jó drámai és opera-társulatot állitson össze, a mi annál inkább remélhető, mert pár évvel ezelőtt már ilyen társulata volt is.

** *(Rejtélyes gyilkosság.)* Pozsony mellett az országuton e napokban egy férfi-holtetemet találtak, mely az erőszakos halál minden jelenségét hordta magán s melynek feje lópatkók által mintegy összezúzva volt. Minthogy gyilkosság gyanuja forgott fenn, azonnal Bécsbe táviratoztaks a rendőrségnek sikerült Meidlingban két fuvarost elfogni, kikről kitünt s maguk is bevallották, hogy éjjel a nevezett uton kocsin mentek és a sötétben egy emberen átgázoltak, ki a földön feküdt s valószinüleg már halva volt. Kinyomoztatott az is, hogy a minden valószinüség szerint meggyilkoltat Horváth Ferencznek hivják és Nagy-Czenkről való. A két fuvaros el van fogva.

** *(Rögtöni halál.)* Egy Geider nevü volt korcsmáros, ünnep másodnapján a városligetbe ment, s ott egy fa alatt lefeküdvén, örökre elszenderült. Valószinüleg pihenő helyén gutaütés érte.

** *(Ongyilkos libapásztor.)* Biharban egy kis libapásztor, alig 13 éves fiu, anyja kis libáit őrizvén, egyet közülök eltapodott. Az anya ijesztette gyermekét apja hazajövetelével, a ki által a kis liba eltaposásaért megbüntetteti. Estefelé a gyermeket az istállóban felakasztva halva találták. És ez a szegény gyermek halotti szertartás nélkül a temetőn kivül egy árokban takarittatott el.

** *(Népbank Szegeden).* Az iparkodó alföldi nagy magyar városban, Szegeden is „népbankot" szándékoznak fölállitani.

** *(Halálozás.) Kray Amália* bárónő e hó 18-ikán Pesten elhunyt. Hült tetemeit apr. 20-kán tették a belvárosi plebania-templom sirboltjába örök nyugalomra.

— (Figyelmeztetés.) Több rendbeli tudakozásra jelentjük, hogy a legujabb minta szerint készített s 7 évre szóló magyar-német szövegü állandalmi és községi adókönyvecskék minden megkivántató mennyiségben kaphatók. Pesten, egyetem-utcza 4. sz. a. — 100 db. ára 3 forint.

Nemzeti szinház.

Hétfő, apr. 17. *„Pünkösdi királyné."* Népszinmü 3 felv. Szigligetitől. — *Tímár* ujonnan szerződött tag mutatta be magát s leszámitva némi tulzást, mely a vidéki szinészek legjobbjainál is. kivált a hobóbb jelenetknél, rendesen határt nem ismerő kifejezésekben nyilvánul, — megmutatta, hogy a szinháznak használható tagja lesz, kivált ha nem tiszta kiejtésére — mely hihetőleg csak rosz szokásból ered, — nagyobb gondot forditani iparkodik. Különben nagy szinpadi otthonossága s szerepének élénk, sokszor találó szinezése által megérdemelte azon meleg fogadtatást, melylyel a szép számu közönség részéről találkozott.

Kedd, apr. 18. *„A próféta."* Opera 5 felvonásban Meyerbeertől. Hogy nemzeti szinházunknál az opera alig állott még oly gyenge lábon, mint jelenleg, arról tanuskodik a mai előadás, midőn egyetlen szerep sem volt méltólag betöltve. A czimszerep Pauli erejét tulhaladja; Bertha szerepére Rabatinszky Mari még kevésbbé alkalmas; Kendelényi Fanni pedig, — ki mint szerződött tag ez este lépett fö. először, — tehetséges, de még csak kezdő énekesnő. Meg kell még emlitnünk Angyalfit, ki mint uj tag szintén ma énekelte először Oberthal kis szerepét, de a kin meglátszott, hogy hozzá sem lehet csatolni nagy reményeket.

Szerda, apr. 19. *Zamára* Antal harfa-müvész *hangversenye.* Ezzel együtt szinre került még *„A szegény marquis."* Szinmü 2 felvonásban Dumanoirtól.

Csütörtök, apr. 20. *„Az ólarczos bál."* Opera 5 felv. Zenéjét szerzette Verdi.

SAKKJÁTÉK.

277-ik számu feladvány. — Szabó G.-töl.

(A „Berlini sakk-ujság"-ból.)

Sötét.

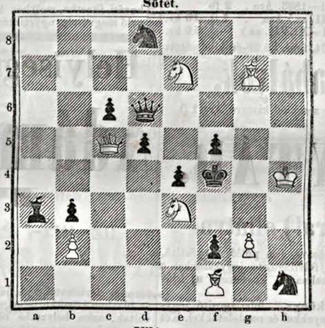

Világos.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

66-ik sz. játszma (Futár-csel.)

STRAUSZ H. és GINTER K. között. — A pesti sakkkör tornáján, 1865. márczius 5.-én.

Világos. (St.)	Sötét. (G.)	Világos. (St.)	Sötét. (G.)
1. e2—e4	e7—e5	16. Bd1—d2	b7—b5
2. f2—f4	e5—f4:	17. d5—c6:	b5—c4:
3. Ff1—c4	Hg8—e7	18. Hc3—d5	Ve7—e5
4. Hb1—c3	c7—c6	19. Hd5—f6†	Ke8—d8
5. Vd1—e2	d7—d6	20. Hf6—g4:	h5—g4:
6. d2—d4	He7—g6	21. Bh1—h8:†	Ve5—h8:
7. h2—h4	Hg6—h4:	22. Vf2—f7:	Vh8—h1†
8. Fe1—f4:	h7—h5	23. Bd2—d1	Vh1—h6†
9. Ve2—f2	Ff8—e7	24. He2—f4	Hb8—c6:
10. Ff4—g3	Fe7—f6	25. Ke1—b1	Hc6—e7
11. Fg3—h4:	Fc8—e6	26. Hf4—e6†	Kd8—d7
12. Fh4—f6:	g7—f6:	27. He6—c5†	Kd7—c6.
13. d4—d5	Fe6—d7	28. Vf7—e7:	Vc6—c5:
14. 0—0—0	Fd7—g4	29. Ve7—c7†	Kc5—b5
15. Hg1—e2	Vd8—e7	Vil. 2-ik lépésre matot ad.	

A 272-dik számu feladvány megfejtése.

(Grimshaw-tól Londonban.)

Világos.	Sötét.	Világos. A)	Sötét.
1. Bg1 g6:	h7—g6:†A)	1.	Ke6—d5
2. Bb7—h7†	Ke6—b6	2. Bb7—d7††	Kd5—c4
3. Fh2—g1‡mat.		3. Bg6—g4‡mat.	

Helyesen fejtették meg. *Veszprémben:* Fülöp József. — *Nagyváradon:* Pál Rezső. — *Egerben:* Tilkoszky F. *Tályán:* H. Nagy Lajos. — *Miskolczon:* Czenthe József (a 271-et is). — *Pesten:* Rakovszky-Vagyon Judit. — A pesti sakk-kör.

Rövid értesités. *Szalacs. Zs. E.* Az emlitett könyv elküldése iránt intézkedtünk. A többiről ön az illető uton értesulni fog.

Szerkesztői mondanivaló.

7643. **Debreczen.** r. l. Jövő keddig vagy szerdáig teljesithetjük megbizatásunkat s rögtön küldjük. A többit mihelyt s a mint lehet. Reméljük, hogy a kivánt adatokhoz valamikép csak hozzáférhetünk.

7644. **Sajó-Németi.** U. Mind a két lap azonnal utnak indult. Ha lakhelyváltozás áll be, kérjük azonnal a kiadóhivatalnak tudtára adatni.

7645. **Szinvamelléky.** Miért „rettegett?" — nem látjuk át. A példánykuldés csak ilyenkor a folyam közepén jár némi nehézséggel, a miklós már minden fiók ki van meritve. De előbb utóbb mégis meglesz.

7646. **Siklós.** N. A kitüzött időre rendben lesz minden, a mint illik. Különben a „hiányos" megérkezést előre is nagyon sajnáljuk.

7647. **Harangszónál.** Az „alkalmiság" sem mentheti meg az életnek. A költői véna itt nem buzog.

7648. **Emlékezzünk vissza.** Becsételismerjük, de sem a tárgyat, sem a tárgyalást nem találjuk elég népszerünek arra, hogy vele olvasó-közönségünk igényeit kielégithessük. A „globus hystericus" fejtegetése inkább szaklapba való volna.

7649. **Pest.** Rh. I. Egy pár vonás hiven van ellesve az életből, s e kis közlésből is némi hivatást sejtvén, ajánljuk a további gyakorlatot e téren.

7650. **Palota.** Benkő S. Egerből Sir Antal ur arról tudósit, hogy a megrendelések a szőlővesszőkre mindig Egerbe küldettek hozzá. A ki megrendelést akar tenni nála, sziveskedjék levél által parancsolni vele. A lapunkban közlött hirdetése eléggé világos.

7651. **B. Csaba.** G. A rajznak használ nem veletjük. Jobbat kérünk, ha van.

7652. **Szomszéd-köszöntés.** — **Bucsu Szabadszallásától.** — **A hűtlenhez.** Furcsa dolgok. Az ember csak ugy sajnálja, hogy miért nem közölheti másokkal is. De ha nem lehet!

Folyvást előfizethetni

a

VASÁRNAPI UJSÁG

és

Politikai Ujdonságok

1865. aprilis—juniusi évnegyedi s aprilis—deczemberi háromnegyedévi folyamára.

Előfizetési föltételek:

(a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt postán küldve, vagy Buda-Pesten házhoz hordva:

Évnegyedre, azaz: aprilis—juniusra mind a két lapra	2 ft. 50 kr.
Évnegyedre, azaz: aprilis—juniusra csupán a Vasárnapi Ujságra	1 „ 50 „
Évnegyedre, azaz: aprilis—juniusra csupán a Politikai Ujdonságokra	1 „ 50 „
Háromnegyedévre, azaz: aprilis—deczemberre mind a két lapra	7 „ 50 „
Háromnegyedévre, azaz: aprilis—deczemberre csupán a Vasárnapi Ujságra .	4 „ 50 „
Háromnegyedévre, azaz: aprilis—deczemberre csupán a Politikai Ujdonságokra	4 „ 50 „

A pénzes levelek bérmentes küldése kéretik.

A Vasárn. Ujság és Polit. Ujdonságok kiadó-hivatala.

(Pest, egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

HETI-NAPTÁR.

Hónapi- és hetinap	Katholikus és Protestans naptár		Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára	Nap hossza	Nap kél	Nap nyug.	Éj hossza	Hold kél	Hold nyug.
	Aprilis		Aprilis (ó)	Nisan	ó. p.	ó. p.	ó. p.	ó. p.	ó. p.	ó. p.
23	Vasár	A1 Quasi modo	A 1 Béla	11 Ó 1 Antipus	14 1	4 59	7 0	9 59	3 39	4 31
24	Hétfő	György vitéz.	György	12 Terent	14 5	4 57	7 2	9 55	4 11	5 49
25	Kedd	Márk evangy.	Márk	13 Artemin	14 8	4 55	7 3	9 52	4 47	7 8
26	Szerda	Kilit pápa	Kilit	14 Martius	14 11	4 53	7 4	9 49	5 27	8 22
27	Csüt.	Peregrin hitv.	Anastáz	15 Aristar	14 14	4 51	7 5	9 46	6 11	9 30
28	Pént.	Józ. özsid. s sz.	Váli	16 Agapia	14 17	4 49	7 6	9 43	7 3	10 30
29	Szomb	Antalka szüz	Antalka	17 Simeon	14 19	4 48	7 7	9 41	7 59	11 22

Holdfényváltozások. ● Ujhold 25-én 3 óra 29 perczkor délután.

TARTALOM.

Dante Alighieri (arczkép). — Emlékezés apámra. *Ilyés Bálint.* — Simontornya szerepe a kurucz-világban (folyt.) *Thaly Kálmán.* — Az akademia első ülése az uj palotában (képpel). — A selmeczi bányász-akademikusok (képpel). — Az állatok szellemi tehetségeiről. *Szabó Ignácz.* — Irodalomtörténeti böngészet. *Rácskevi.* — A veszettség csak mese. — Egyveleg. — **Tárház**: Irodalom és müvészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek egyletek. — Mi ujság? — Nemzeti szinház. — Sakkjáték. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő **Pákh Albert.** (Lak. magyar-utcza 1.sz.)

Az első cs. kir. szabad. dunagőzhajózási-társaság.

A személyszállitó gőzösök

MENET RENDE

1865. évi aprilis 19-től kezdve további rendelkezésig.

A DUNÁN.

Lefelé.

Linczről Bécsbe naponkint 8 órakor reggel.
Bécsből (Duna-csatorna) **Pozsonyba**: (a helyi-gőzössel) naponkint 5 órakor délután.
Bécsből Pestre: naponkint 6½ órakor reggel.
Esztergomból Vácz Pestre: naponkint 5½ órakor reggel a helyi-gőzössel és 4 óra felé délután a bécsi hajóval.
Váczról Pestre: naponkint 7½ órakor reggel és 1 órakor délután a helyi-gőzössel és 5 óra felé este a bécsi gőzössel.
Bogdányból Sz.-Endre és **Pestre**: naponkint 5 órakor reggel.
Pestről Soroksár, Ráczkeve Tassra: naponkint 3 órakor délután.
Pestről Mohácsra: naponkint 6 órakor reggel.
Pestről Zimonyba: hétfőn, szerdán és szombaton 6 órakor reggel.
Pestről Orsova, Giurgevo, Galacz- és Konstantinapolyba: szerdán 6 órakor reggel.
Zimonyból Orsova, Giurgevo, Galacz és Konstantinapolyba: csütörtökön reggel, a pesti személyszállitó-gőzös megérkezte után. (Orsoválnál hajóváltoztatással.)
Baziaschról Orsova, Giurgevo, Galacz és Konstantinapolyba: csütörtökön délelőtt, a pesti vasuti vonat megérkezte után. (Orsoválnál hajóváltoztatással.)
Orsováról Giurgevo, Galacz és Konstantinapolyba: pénteken délben.

Felfelé.

Bécsből Linczre: naponkint a Duna-csatornából 6 órakor reggel, Nussdorfról 7 órakor reggel.
Pozsonyból Bécsbe (a helyi-gőzössel): naponkint 6 órakor reggel.
Pestről Bécsbe: naponkint 6 órakor este.
Pestről Vácz és **Esztergomba**: naponkint 3½ órakor délután a helyi-gőzössel és 6 órakor este a bécsi hajóval.
Pestről Váczra: naponkint 10 órakor délelőtt és 3½ órakor délután a helyi-gőzössel és 6 órakor este a bécsi hajóval.
Pestről Sz.-Endre és **Bogdányba**: naponkint 4 órakor délután.
Tassról Ráczkeve, Soroksár és **Pestre**: naponkint 5 órakor reggel.
Mohácsról Pestre: naponkint 8 órakor este.
Zimonyból Pestre: hétfőn, szerdán és szombaton 2 órakor reggel.
Baziaschról Pestre: pénteken délfelé.
Orsováról Pestre: pénteken reggel.
Galaczról Orsova, Zimony és **Pestre**: hétfőn reggel (hajóváltoztatással Orsoválnál).
Konstantinápolyból Galacz, Orsova, Zimony és **Pestre**: csütörtökön 3 órakor délután. (Orsoválnál hajóváltoztatással.)

A mohács-pécsi vasuti vonatok a személyszállitó-gőzösök meneteivel Mohácsról és vissza közvetlen összeköttetésben állanak.

Gyorshajózási összeköttetés

Bécs, Pest, Baziasch, Giurgevo (Bukarest), Braila, Galacz (Jassy), Konstantinápoly és Odessa között.

I. Bécsből: vasárnap 6½ órakor reggel.
Pestről: hétfőn 7 órakor reggel.
Baziaschról: kedden 8½ órakor reggel.
Érkezés: **Giurgevoba**: szerdán délben.
„ **Czernawodára**: szerdán este.
„ **Konstantinápolyba**: pénteken reggel.
„ **Galaczra**: csütörtökön reggel.

II. Baziaschról szombaton 8½ órakor regg.
Érkezés: **Giurgevoba**: vasárnap délben.
„ **Czernawodára**: vasárnap este.
„ **Konstantinápolyba**: kedden reggel.
„ **Galaczra**: hétfőn reggel.

I. Galaczról: pénteken 10 órakor délelőtt.
Konstantinápolyból csütörtökön 3 órakor délután.
Czernawodáról: pénteken este.
Giurgevoról: szombaton 7 órakor regg.
Érkezés: **Baziaschra**: hétfőn délután.
„ **Pestre**: szerdán reggel.

II. Galaczról: kedden 10 órakor délelőtt.
Konstantinápolyból: hétfőn 3 órakor délután.
Czernawodáról: kedden este.
Giurgevoról: szerdán 7 órakor reggel.
Érkezés: **Baziaschra**: pénteken délután.

Az Odessába való utazás **Galaczon át** a császári orosz gőzösökkel, vagy **Küstendjén át** az osztrák Lloyd gőzöseivel történhetik.

A DRÁVÁN.

Kottori-Kakonyáról Eszékre: szombaton 3 órakor délután.
Eszékről Kottori-Kakonyára: kedden 6 órakor reggel.

A TISZÁN.

Szegedről Zimonyba: szerdán reggel.
Zimonyból Szegedre: vasárnap délben.

A SZÁVÁN.

Sziszekről Zimonyba: hétfőn és csütörtökön délelőtt.
Zimonyból Sziszekre: vasárnap és csütörtökön reggel.

A szerb-bosznya-part hosszában:

Brcskáról Schabáczra: kedden délután.
Schabáczról Belgrádra: szerdán reggel.
Belgrádról Orsovára (Baziasch érintésével): csütörtökön reggel.
Belgrádról Schabácz és **Brcskára**: hétfőn reggel.
Orsováról Belgrádra (Baziasch érintésével): pénteken reggel.

A személyszállitó-gőzösök megérkezése Pestre:

Bécsből: naponkint 7 óra felé este.
Mohácsról: naponkint 3 óra felé délután.
Zimonyból: vasárnap, kedden, csütörtökön 3 óra felé délután.
Orsováról és a **Dunafejedelemségekből**: vasárnap 3 óra felé délután.
Galaczról (gyorshajóval): szerdán reggel.

Pest, aprilis 14-én 1865.

1057 (3—0)

Az első cs. k. sz. dunagőzhajozási-társaság

főügyvivősége Magyarországon.

Csak 1½ osztrák forint az ára

alulirott bankárháznál egy negyed eredeti sorsjegynek, fél sorsjegyé **3** forint, egész sorsjegyé **6** forint a **f. é. majus 24-én** kezdődő és a szabad Frankfurt város által felállitott s biztositott

nagy pénznyeremény-sorsjátékhoz;

a kisorsolandó tőke összege:

1 millió 909,630 forint.

14,800 nyeremény közt következő fényeremények találtatnak, ugymint: **200,000, 100,000, 50,000, 30,000, 25,000, 20,000, 15,000, 12,000, 10,000, 5000, 4000, 3000, 2000;** 117-szer **1000;** 111-szer **300** stb. forint.

Ezen jutalomdij-sorshuzás csak azért is ajánlható, mert az állam részéről a legnagyobb előnyök s legjobb biztositékok nyujtatnak, melyről mindenki magának a hivatalos játékterv által, mely ingyért küldetik meg, tudomást szerezhet. A nyeremények Németország minden városaiban közvetlen a huzás után az alulirott bankárház által egyleti ezüst forintokban fognak kifizettetni, mely ház által a hivatalos sorshuzási lajstromok, az illető résztvevőknek szintén meg fognak küldetni.

E tárgybani megrendelések a pénzösszeg beküldése mellett közvetlen alulirotthoz, mint az ezen sorsjegyek eladásával megbizott bankárházhoz lesznek intézendők.

Moritz Homburger,
Trierischer Platz 9, in Frankfurt am Main.

1079 (2—8)

1065 (2—12)

SIGL G.,

gépgyáros Bécsben,

IX. Bezirk, Eisengasse Nr. 5,

ajánlja az általa készitett **mezögazdasági gépeit.**

ugymint:

Locomobile cséplőgéppel együtt:

egyszerü tisztitó-müvel, 8	egyszerü tisztitó-müvel, 10	kettős tisztitó-müvel 8	kettős tisztitó-müvel 10 lóerőre
4600	5100	4750	5250 ft. a. é.

Cséplőgépek emelő-csigával:

2	3	4	6 lóerőre,	kézi-cséplőgépek
270	300	350	400 ft. a. é.	200 ft. a. é.

Vetőgépek:

Garret-féle 13-soros,	Hornsby-féle 13-soros,	Smith-féle széles szórással
400	500	200 ft. a. é.

Nyitvaálló emelő-csigák:

1	2	3	4	6 lóerőre
250	360	360	450	550 ft. a. é.

Őrlő-malmok, tisztitó-malmok, kukoricza-morzsolók, répametszőgépek, szögirányos boronák, szecskavágók stb.

Eredeti angol gépekből saját gyártmányainkkali összehasonlitás végett szintén raktár tartatik.

A gépek szilárdsága- s hasznavehetőségéért jótállás biztosittatik, s különleges kivánatra a gép itt próbakép mozgásba tehető.

Részletes árszabályokat a legnagyobb készséggel s bérmentesitve bocsátok rendelkezés alá.

Ajánlom továbbá a már évek hosszu során **a legjobb hirben álló telepitményemet,** mindennemü **álló-gőzgépek, gőzmozdonyok, hajógépek, őrlő-, fűrészlő- és olajmalmok elkészitésére;** elfogadok továbbá:

Papir- és czukorgyár, valamint **serfőzési és köszénbányai felszereléseket, műhelyek berendezését, szivattyuzó-müvek, rézműves munkalatok, könyvnyomó-gépek** stb., és **vasöntődei tárgyak elkészitését.**

Az imént elősorolt tárgyak szemügyre vételével mindenki könnyen meggyőződhetik arról, miszerint habár mezögazdasági gépeim raktára Bécsben a legnagyobb s tartalomra nézve a leggazdagabb is, a készlet előmunkálataira megkivánható nagy tőke befektetését feleslegesnek tartom, minélfogva tisztelettel felkérem mindazokat, kik előbb idézett géptárgyak kivitelével engem megbizni ohajtanának, hogy megrendeléseiket mihamarább hozzám intézzék, mely által azon helyzetbe jutok, hogy rendkivüli kivánalmaknak is gyorsan és tökéletesen megfelelhetek; a nálam vásárolt és hosszabb használat után megrongált gépeket a lehető legrövidebb idő alatt ismét haszonvehetővé teszek.

Ez alkalommal nem hagyhatom érintetlenül, miszerint azon cselfogások, melyeket egy angol czég itteni fiókraktára ez eddig vállalataim ellen intézett, — csak is arra alkalmasak, hogy versenyzésem jelentősége, s azon fokot, mely öneki semmiesetre inyére nem lehet — világossá tegye — anélkül, hogy engemet hasonló eszközök követésére birhatna, a fennérintett czég ezen eljárására jobb és olcsóbb gépek kiállitásával felelek.

Végül azon biztositással lépek a nagyérdemü gazdaközönség elé, hogy gyártmányaim jósága, szilárdsága, czélszerüsége és munkaképessége felett mindazon kezességet átvállalom, mely csak egy tisztes üzleteczégtől várható, s kérem, legcsekélyebb próbamegrendelés által az itt mondottakról szives meggyőződést szerezni.

Ház- és háztelek-eladás.

Pesten, az aradi-utczában (Teréz-külváros), egy ház. 650 négyszög ölet magában foglaló háztelekkel együtt. szabad kézből eladandó. E tárgybani bővebb értesitést ad: a „Vasárnapi Ujság“ és „Politikai Ujdonságok“ kiadó-hivatala Pesten, egyetem-utcza 4-ik szám alatt.

(3—6)

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1865 (egyetem-utcza 4-ik szám alatt).

18-ik szám. **Tizenkettedik évfolyam.**

Vasárnapi Ujság.

Pest, aprilis 30-án 1865.

Előfizetési föltételek 1865-dik évre: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Félévre 3 ft. — **Csupán Politikai Ujdonsagok:** Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a **Vasárnapi Ujsag és Politikai Ujdonságokat** illetőleg, 1863. november 1-től kezdve: Egy, négyszer hasábzott petit sor ára, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 10 krba; háromszor- vagy többszöri igtatásnál csak 7 krba számittatik. — Külföldre nézve kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad, **Hamburg és Altonaban: Haasenstein és Vogler. — M.-Frankfurtban: Otto Mollien és Jaeger** könyvkereskedése; **Bécsben: Oppelik Alajos. — és Pesten: a kertész-gazdaszati ügynökség is.** Józseftér, 14. sz. a. Bélyeg-díj, külön minden igtatás után 30 ujkr.

Cobden Richard.

(1804—1865.)

Cobden Richardban Anglia egyik legnemesebb polgárát, a világ egyik legnagyobb emberét, a polgárosodás egyik legmerészebb, legkitartóbb, és egyik legdiadalmasabb előharczosát vesztette el.

Magyar embernek különösen nehéz e nagy, jó és nemesszivü férfiu halálára gondolni. Cobden nagy rokonszenvvel viseltetett hazánk iránt, s e rokonszenvnek számtalanszor adta zajtalan, de tevékeny tanujeleit azon hazánkfiainak emberszerető támogatásában, kiket a balsors üldözése Albion partjaira vetett. Emberbaráti jelleme azonban annyira átalános volt, s annyira felkarolt minden küzdö ügyet, hogy e tekintetben alig lehet jellemének egyes vonását különösen kiemelni.

Két eszménye volt: *szabadság* és *béke*. Ámde ö nem vesztegette idejét üres ábrándokra. Szabadság az állam minden polgárának, és anyagi jóllét a társaság minden osztályaiban s a föld minden részein: e kettöben látta ö a béke legjobb biztositékait; valamint viszont béke — béke a társaság tagjai és osztályai, s béke a föld minden nemzetei közt — volt szerinte a szabadság és jóllét mulhathatlan feltétele. S a siker, melyet Cobden hosszu, és gyakran reménytelennek látszó küzdés után aratott, s mely a brit birodalomnak és az egész világnak uj korszakot nyitott, böven igazolta nézeteit.

Cobden Richard Sussex-megyéből származott, s 1804-ben jun. 3-án született Durnfordban, Midhurst mellett, hol apja egy kis gazdatelket (farm) tartott haszonbérben. Cobdenről az a monda jár, hogy gyermek korában apja juhai körül pásztorkodással foglalkozott volna. A kis Richard olvasáson, iráson és számoláson kivül semmi tudományos nevelésben nem részesült, s mindaz, a mit e tekintetben idövel magáévá tett, saját szorgalmának volt eredménye. Korán jutván árvaságra, egy londoni nagybátyja, kinek gyapotkelme kereskedése volt, üzletébe fogadta, s Cobden itt ismerkedett meg a kereskedés első elemeivel. Itt azonban nem volt sokáig maradása, mert nagybátyja megbukván, Cobden egy stockporti színező gyárhoz volt kénytelen ugynevezett kereskedelmi utazónak (commis voyageur) szegödni, s ez alkalommal beutazta Európának több országát. Szorgalma, becsületessége, és üzletvitszonyaiban tanusitott ügyessége által csakhamar társ lett a stockporti üzletben, s nemsokára tekintélyes helyet kezdett elfoglalni Észak-Anglia gyáros osztályában. — Összeköttetései Stockportban és Manchesterben gyorsan szaporodtak. — Gyártmányai — mert Cobden kevés idö alatt gyártulajdonos lön — a legkeresettebb czikkeket képezték, s hire, tekintélye s befolyása a kereskedelmi és gyáripari világban kevés idö alatt szilárdul meg volt alapitva. Még alig 30 éves korában, 1834-ben beutazta Egyiptomot, Görög és Törökországot, 1835-ben pedig Amerikát, s az Egyesült-Államok politikai és polgári intézményei mély és tartós benyomást tettek lelkére. Visszatérte után két röpiratot adott ki, az egyiket „*Anglia, Irland és Amerikáról*“, a másikat „*Oroszországról*“, melyekben — uti jegyzetein és tapasztalatain kivül — elöször bocsátá világ elébe nézeteit a szabad kereskedésröl. Röpiratai nagy mértékben felbösziteték ellene az iparos- és földbirtokos monopolisták osztályát; toryk és whigek egyaránt gyülöltek a hirben, tekintélyben sèrdülö államgazda független szellemét, s Cobdennek 1837-ben még nem sikerült helyet foglalni az alsóházban.

COBDEN RICHARD.

A szabad kereskedés tanai azonban naponkint nagyobb tért vivtak ki, s nemsokára az ugynevezett gabna-törvények (Corn Laws) elleni izgatás kezdötött meg a társulati téren. Manchesterben, 1838-ki szeptemberben alakult meg az örökre emlékezetes „*Anti-Corn-Law-League*,“ melynek ideiglenes választmányában mindenekelött Cobden, s a szabadelvü quaker *Bright* nevei vonák magukra az angol közönség figyelmét. Cobden és Bright csakhamar vezérei lettek a mozgalomnak, s e társulat vetette meg azon politikai párt alapját, mely a „*manchesteri iskola*“ neve alatt ismeretes, s oly messzeható befolyást gyakorolt, és fog hihetöleg ezután is gyakorolni Anglia végzeteire. A társulat röpiratokkal, értekezésekkel, felolvasásokkal, s még ezeknél is gyakorlatibb eszközökkel igyekezett a nemzetben meggyöződést kelteni, s nem szükség